

**VAASAN YLIOPISTO
KAUPPATIETEELLINEN TIEDEKUNTA
TALOUSOIKEUS**

Maarit Biskop

PREVENTIIVINEN JURIDIikka OHJELMOINTIYRITYKSESSÄ

IPR:n suojaus

Talusoikeus
Pro gradu -tutkielma

Vaasa 2015

Sisällysluettelo:

LYHENNELUETTELO	5
TIIVISTELMÄ	7
1. JOHDANTO	9
1.1. Taustaa tutkimukseen	9
1.1.1. Ennakoiva oikeus	10
1.1.2. Immateriaalinen omaisuus ohjelmointiyrityksessä	11
1.1.3. Suojautumiskeinoja	12
1.1.4. Riskienhallinta	13
1.1.4.1. Viestintä ja tiedonvaihto	14
1.1.4.2. Toimintaympäristön määrittely	14
1.1.4.3. Riskin arviointi	15
1.1.4.4. Riskien käsittely	16
1.1.4.5. Seuranta ja katselmointi	16
1.1.5. Riskien laskeminen	17
1.2. Tutkimustehtävä ja aiheen rajausta	19
1.3. Metodi ja oikeuslähteet	19
1.4. Tutkimuksen rakenne	20
2. SOVELLETTAVA OIKEUS	21
2.1. Kansainväliset sopimukset	23
2.2. EU:n immateriaalioikeus	24
2.3. Kansallinen lainsäädäntö	26
3. TYÖNTEKIJÄÄN LIITTYVÄT RISKIT	31
3.1. Tekijänoikeus	32
3.2. Keksinnöt	34
3.3. Isyysoikeus	35
3.4. Yrityssalaisuus	37
3.5. Turvallisuusselvitys	40
3.6. Huumetestit ja luottotiedot	41
3.7. Avoimen lähdekoodin lisenssien käyttö	43

4. SOPIMUSRISKIT	47
4.1. Ohjelmistotoimituksiin sovellettava laki	47
4.2. IT-sopimukset	49
4.2.1. Vakioehtoiset sopimukset	51
4.2.2. Lisenssisopimus.....	52
4.2.3. Projektisopimukset.....	53
4.2.4. Ohjelmistovuokraus.....	54
4.2.5. Tuki- ja ylläpitosopimukset	55
4.2.6. Escrow-sopimukset	56
4.3. Oikeudellinen virhe ja vastuunrajoitus.....	57
4.4. Salassapitosopimukset.....	59
5. YHTEENVETO	62
LÄHDELUETTELO.....	64
OIKEUSTAPAUKSET.....	69

LYHENNELUETTELO

ASP	Application Service Provider
BSD	Berkley Software Distripution
EPC	European Patent Convention
EPO	European Patent Office
EU	Euroopan Unioni
GNU GPL	General Public License
GNU LGPL	Lesser General Public License
IACCM	International Association for Contract an Commercial Management
IPR	Intellectual Property Right
MIT	Massachusetts Institute of Technology
NDA	Non-Disclosure Agreement
SaaS	Software as a Service
TRIPS	Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights
URDP	Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy
WIPO	World Intellectual Property Organizatin
WTO	World Trade Organization

VAASAN YLIOPISTO**Kauppatieteellinen tiedekunta**

Tekijä:	Maarit Biskop	
Tutkielman nimi:	Preventiivinen juridiikka ohjelmointiyrityksessä – IPR:n suojaus	
Ohjaaja:	Brita Herler	
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri	
Laitos:	Talousoikeuden laitos	
Oppiaine:	Talousoikeus	
Linja:	ICT-juridiikka	
Aloitusvuosi:	2013	
Valmistumisvuosi:	2015	Sivumäärä: 69

TIIVISTELMÄ

Ohjelmointiyrityksen tärkein pääoma työntekijöiden osaamisen lisäksi liittyy immateriaalioikeuksiin. IPR:n taloudellisen hyödyntämisen pysyminen yrityksessä on ensiarvoisen tärkeää. Talousoikeuden tärkein tehtävä on etsiä yritykselle kannattavin tapa toimia juridiikan antamien mahdollisuuksien mukaan. Riitojen ja ongelmien ennakkoon estäminen on kannattavampaa kuin oikeuksien puolustaminen lakituvassa. Immateriaalioikeuksien suojaaminen ja sopimusten huolellinen valmistelu on ennakoivaa riskienhallintaa.

Tutkielman tarkoitus on selvittää tahot, jotka voivat vaarantaa ohjelmointiyrityksen osaamisen tuloksen hyödyntämisen. Riskienhallintaprosessia apuna käyttäen etsitään suurimmat riskitekijät, jotka uhkaavat IPR:ää. Riskitekijöiden selvittyä tutkitaan, miten preventiivistä juridiikkaa hyödyntäen voidaan pienentää riskiä. Tutkimus sisältää lainsäädännön antamat keinot, joilla yritys voi suojata immateriaalisia oikeuksiaan. Tutkimuksessa käsitellään immateriaalisten oikeuksien suojauskeinojen keskeinen lainsäädäntö tutustumalla EU-lainsäädäntöön, kansainvälisiin sopimuksiin ja Suomen lainsäädäntöön.

Tutkimusmenetelmä on oikeusdogmaattinen. Lainsäädäntöä tulkitsemalla pyritään löytämään keinot joilla IPR voidaan suojata riskitekijöiltä ja turvata yrityksen taloudellinen toimintakyky. Tutkielmassa tuodaan esille juridisia seikkoja, joilla riskejä voidaan pienentää tai poistaa

---

AVAINSANAT: Immateriaalioikeus, riskienhallinta, preventiivinen juridiikka

1. JOHDANTO

1.1. Taustaa tutkimukseen

Ohjelmointiyrityksen taloudellisessa turvaamisessa IPR:n turvaaminen on ensi arvoisen tärkeää. Yrityksen talous pohjautuu immateriaalisen pääoman hyödyntämiseen. Osaamisesta muodostuu yrityksen potentiaalinen tulonhankkimiskeino ohjelmistokoodin muodossa, joka voi sisältyä tietokoneohjelmaan tai on suoritettu palveluna johonkin muuhun kokonaisuuteen. Työn tuloksen syntyminen on vaatinut investointeja ja sen takia immateriaalioikeuksia halutaan suojata.

Ohjelmointiyrityksessä tärkeintä on yrityksen henkinen pääoma, työntekijöiden osaaminen ja tietotaito. Tieto ja osaaminen ovat vaikeasti hallittavia asioita. Ne ovat potentiaalista tuottoa yritykselle, mutta yrityksen on mahdotonta hallita niitä täysin. Maksimaalinen turvaaminen ei ole mahdollista, joten yrityksen on selvitettävä tärkeimmät suojattavat asiat ja kohdistettava huomio niihin. On löydettävä järkevä tasapaino suojauksen ja riskien välillä.

Yritysturvallisuudesta käytetään usein vertauksena sipulimallia. Sipulissa on monta kuorikerrosta. Sipulin ytimessä on tietoturva. Muut kerrokset ovat esimerkiksi toimitilaturvallisuus, henkilöstön turvaaminen ja ympäristöturvallisuus. Näiden ylempien kerrosten pitää olla kunnossa, jotta tietoturva sipulin ytimessä olisi turvassa. Tietoturvasta noin 30 prosenttia on tekniikkaa. Loppu on kaikkea muuta alkaen käytäväkeskusteluista.¹ Tutkimuksessa yritetään löytää laista keinoja, joilla ohjelmointiyrityksen tieto ja osaaminen voidaan turvata ennakkoon ja välttää ikäviltä riidoilta oikeudessa.

Ohjelmointiyrityksen IPR:n suojauksessa on paljon riskitekijöitä, joita ei voi ennakkoon lain suomin keinoin välttää. Hakkerointiin auttaa tekninen suojaus,

---

¹ Koskivirta 2004: 10-11

mutta preventiivisen juridiikan avulla tietoverkkoihin tunkeutumista ei voi suojata. Fyysinen ja tekninen suojaus rajataan tämän tutkimuksen ulkopuolelle.

1.1.1. Ennakoiva oikeus

Juridiikka mielletään usein kiistakysymyksiä ratkomiseksi oikeudessa ja ennakoitavuudella oikeudellisissa keskusteluissa on tarkoitettu oikeudellisten ratkaisujen ennakoitavuutta. Oikeudellinen ajattelu on perinteisesti painottunut *ex post* -näkökulmaan eli ongelmien ratkaisuun normitulkinnalla jälkikäteen tuomioistuimissa. Tässä tutkimuksessa ennakoitavuudella tarkoitetaan juridiikan hyödyntämistä siten, että ongelmia ei tulisi. Talousoikeuteen ongelmien ennakointi on kuulunut traditionaalisesti ja oikeuteen joutumista on pidetty epäonnistumisena. Kunnollinen suunnittelu tulee halvemmaksi kuin jälkien parsiminen tuomioistuimissa. Suunnittelulla vältytään myös oikeudenkäynneiltä, jotka voivat tuoda huonoa mainetta yritykselle. Painopiste oikeuden alalla on liian pitkään ollut menneisyydessä. Lainsäätäjät ja oikeuslaitos ovat reagoineet puutteisiin, riitaisuuksiin, määräaikojen laiminlyömiseen ja rikkomuksiin pyrkien löytämään ratkaisuja ja korjaamaan asiointilaa. Riidat, oikeudenkäynnit ja oikeuskeinot lain noudattamiseen pakottamiseksi tulevat liian kalliiksi, eikä kustannuksia voida mitata pelkästään rahassa.²

Preventiivisessä juridiikassa asioita tarkastellaan pääasiassa lakimiehen näkökulmasta keskittyen oikeudellisten riskien ja riitaisuuksien ehkäisemiseen.³ Preventiivinen juridiikka vaatii ennakoitukykyä ja toimintaympäristön tuntemusta. Siinä painotetaan *ex ante* -näkökulmaa eli kehitetään sellaisia sääntöjä ja menettelytapoja, jotka mahdollistavat tavoiteltujen päämäärien saavuttamisen ja turhien ongelmien välttämisen. Jos kyseessä olevia olosuhteita ja niiden realiteetteja ei oteta huomioon, päämääriä ei todennäköisesti saavuteta. Etukäteen pitäisi miettiä, miten saavutetaan sellaiset olosuhteet, että tavoitteet saavutetaan, ja miten voidaan toimia niin, että ongelmia ei synny.⁴

---

² Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto Ennakoiva oikeus 2009:26

³ Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto Ennakoiva oikeus 2009: 30

⁴ Pohjonen 2005: 13

1.1.2. Immateriaalinen omaisuus ohjelmointiyrityksessä

Ohjelmointiyrityksessä ei juurikaan ole aineellista omaisuutta. Useimmiten arvokkain aineellinen omaisuus koostuu palvelimista ja tietokoneista. Ne ovat nykyään suhteellisen edullisia ja kohtuullisen helposti korvattavissa, jos tietojen varmistus on hoidettu kunnolla. Ohjelmointiyrityksen tärkein pääoma liittyy ihmisten osaamiseen eli se on immateriaalista. Immateriaalioikeudella ei ole tiettyä kohdetta, vaan kohteesta puhuminen on fiktio. Se liittyy henkilötahojen oikeudellisiin suhteisiin, ja tässä mielessä immateriaalioikeuksia voidaan pitää kiello-oikeutena. Oikeuden haltija voi yleensä kieltää muita esimerkiksi julkaisemasta tai käyttämästä teosta.⁵ Yrityksen tehtävä on hyödyntää osaamisen tulosta kaupallisesti. Yleensä tämä on ohjelmistoyrityksen ainut tulonhankkimiskeino, joten osaamisen tulosta pitää suojata niin, että se ei pääse väärin käsiin. Jos osaamisen tulos viedään yritykseltä pois, toiminnalta putoaa pohja.

Termi immateriaalioikeus eli aineeton oikeus on peräisin ajalta, jolloin varallisuus oikeudet jaettiin esineoikeuteen ja velvoiteoikeuteen sillä perusteella, kohdistuivatko ne esineisiin vai henkilöihin. Esineoikeudessa oikeuksien kohteina pidettiin aineellisia, materiaalisia esineitä, toisaalta kiinteitä ja toisaalta irtaimia. Tekijänoikeudessa, patenttioikeudessa ja muilla vastaavilla oikeudenaloilla kohde miellettiin aineettomaksi, immateriaaliseksi.⁶ Niin tekijänoikeudella, patentilla kuin tavaramerkillääkin on taloudellista arvoa, jonka suuruuden määräävät markkinoiden lait.

Ohjelmointiyrityksen osaamisen tulos on tietokoneohjelmisto. Tietokoneohjelmisto koostuu koodista, arkkitehtuurista ja käyttöliittymästä. Ohjelmistoihin liittyvät myös vaatimusmäärittely, käyttöohjeet, käsikirjat ja dokumentointi.

Muita ohjelmointiyrityksen suojattavia IPR-oikeuksia ovat tavaramerkki, toiminimi ja patenti. Domain- eli verkkotunnussuoja on myös merkittävä,

---

⁵ Castrén 1999: 600

⁶ Haarmann 2014: 1-2

varsinkin jos yritys myy tuotteitaan verkossa. Liikesalaisuudet vaativat myös suojausta.

Tietokoneohjelmien merkitys yritysten kilpailukyvyllä on monesti hyvin tärkeä. Tietokoneohjelmia pitää suojata, koska ohjelmien kehitystyö vie paljon aikaa ja on kallista. Ohjelmien levitys ja kopiointi tietoverkossa sen sijaan on lähes ilmaista. Jos ei olisi mitään suojauskeinoja, kehitystyötä ei tapahtuisi.

Useimmat immateriaalioikeudet ovat yhteiskunnan etuja ajatellen ajallisesti rajoitettuja. Tavaramerkki- ja toiminimioikeutta aikarajoitus ei koske. Tavaramerkin rekisteröinti on kerralla voimassa kymmenen vuotta. Rekisteröinti voidaan kuitenkin uudistaa rajattomasti. Toiminimi voi olla voimassa vaikka ikuisesti, ellei sitä poisteta kaupparekisteristä.⁷ Jos immateriaalioikeuksia rajoitettaisiin liikaa, tekninen kehitys hidastuisi ja koko sivilisaatio kärsisi. Kehitystä tapahtuu myös siten, että keksitään jokin uusi toiminnallisuus. Toinen ohjelmoija ei voi käyttää samaa koodia, jolla uuteen toiminnallisuuteen on päästy, mutta hän voi keksiä toisen tavan päätyä samaan lopputulokseen. Immateriaalioikeuksien suojelun oikea taso hyödyttää sekä yhteiskuntaa että oikeuksien haltijaa.

1.1.3. Suojautumiskeinoja

Yrityksmaailmassa immateriaalioikeutta kutsutaan lyhenteellä IPR, joka tulee englannin kielestä Intellectual Property Rights. Ohjelmistojen suojauksessa tekijänoikeus on tärkein juridinen suojauskeino. Tutkimuksessa käsitellään myös patenttioikeutta, liikesalaisuutta, tavaramerkkioikeutta ja toiminimioikeutta. Sopimattoman menettelyn kieltä voi vahvistaa immateriaalioikeuksia.

Immateriaalisten oikeuksien loukkaus voi tapahtua vahingossakin. On yhtä tärkeää olla selvillä, että tietämättömyyttään ei itse loukkaa muiden oikeuksia kuin että muut eivät pääse loukkaamaan omia oikeuksia.

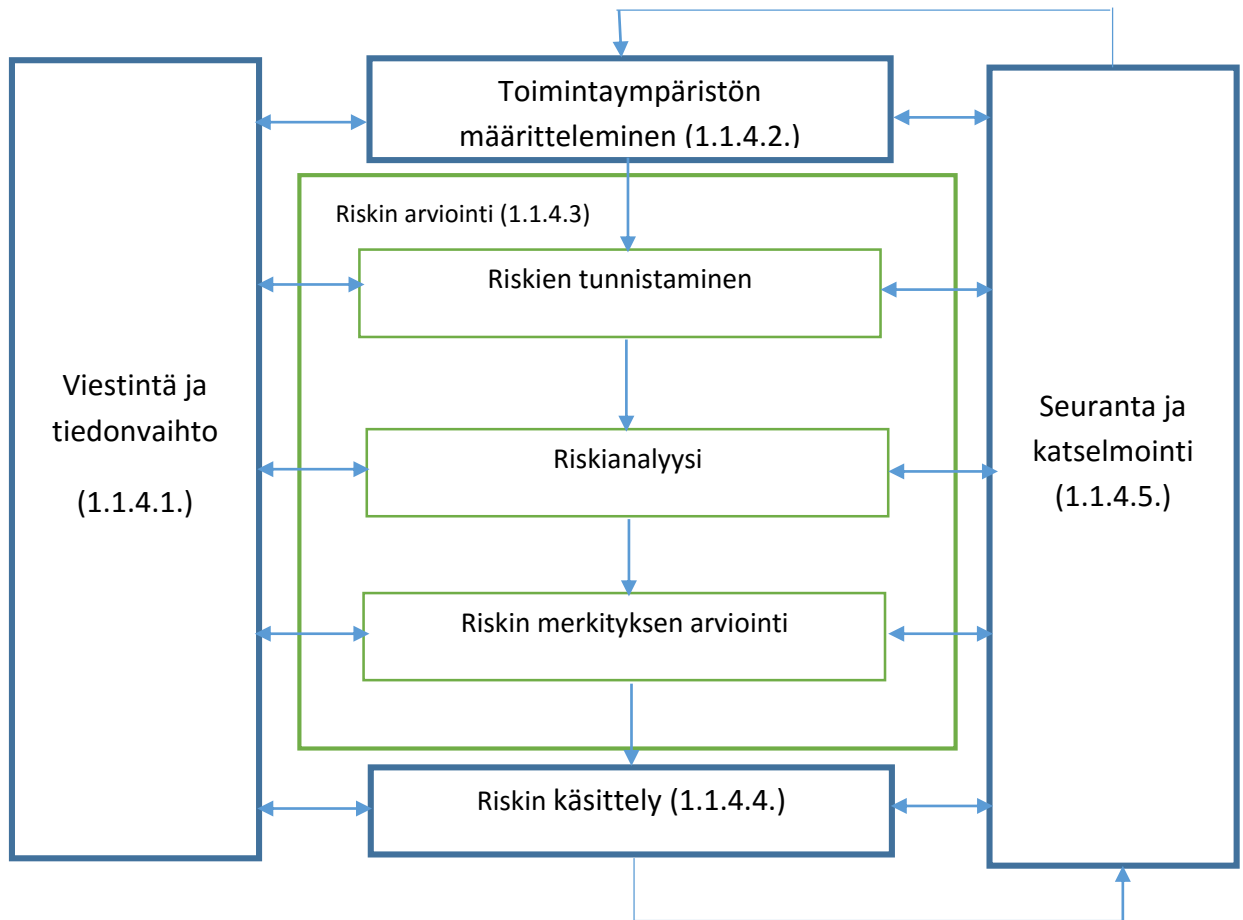
⁷ Castrén 1999: 605-606

1.1.4. Riskienhallinta

Tutkimukseen otetaan mukaan myös riskienhallintanäkökulma. Riskienhallinnan tavoitteena on yrittää mahdollisuuksien ja tarkoituksen mukaan ennakoida, valmistautua sekä minimoida tai välttää riskejä ja niiden vaikutuksia. Minimitavoitteena voidaan pitää liiketoiminnan jatkuvuuden turvaamista olosuhteista riippumatta.

Riskit ja epävarmuus tulevasta kuuluvat yritystoimintaan. Riskeihin voidaan varautua kartoittamalla niitä etukäteen. Liiketoiminta ja riskienhallinta vaativat ennakointikykyä ja suunnitelmallisuutta. Preventiivisen juridiikan avulla yritetään estää ongelmia ennen kuin niitä ehtii syntyä. Tutkimuksessa keskitytään ohjelmistoyrityksen näkökulmaan ohjelmiston laatijana.

Riskienhallintaa seurataan ISO 31000 -standardin riskienhallintaprosessin mukaisesti. Kansainvälinen standardi ISO 31000:2009 on vahvistettu suomalaiseksi kansalliseksi standardiksi. Tutkimuksessa arvioidaan riskitekijöitä **kuvan 1** riskienhallintaprosessin mukaisesti.

Kuva 1. Riskienhallintaprosessi

1.1.4.1. Viestintä ja tiedonvaihto

Ulkoisten ja sisäisten sidosryhmien kanssa olisi viestitettävä ja vaihdettava tietoa kaikkien riskienhallintaprosessin vaiheiden aikana.⁸

1.1.4.2. Toimintaympäristön määrittely

Toimintaympäristön määrittelemällä ilmaistaan yrityksen tavoitteet ja ulkoiset ja sisäiset muuttujat, jotka on otettava huomioon riskien hallinnassa. Ulkoinen toimintaympäristö on se ympäristö, jossa organisaatio pyrkii saavuttamaan

⁸ SFS-ISO 31000: 34

tavoitteensa. Organisaation ulkoiseen toimintaympäristöön kuuluu esimerkiksi yhteiskuntaan, lainsäädäntöön, talouteen tai kilpailukykyyn liittyvä toimintaympäristö. Tutkimuksessa keskitytään yrityksen talouden turvaamiseen etsimällä riskitekijöitä ohjelmistoyrityksen toimintaympäristöstä.

Sisäinen toimintaympäristö on se sisäinen ympäristö, jossa organisaatio pyrkii saavuttamaan tavoitteensa. Sisäiseen toimintaympäristöön kuuluvat esimerkiksi tietojärjestelmät, tiedonkulku ja sopimussuhteiden muoto ja laajuus.

Riskienhallintaprosessin toimintaympäristö vaihtelee organisaation tarpeiden mukaan. Siihen voi sisältyä esimerkiksi suoritettavien riskienhallintatoimintojen laajuus ja yksityiskohtaisuus sekä erityisesti mukaan sisällytettävät tai pois jätettävät asiat. Riskienarviointimenetelmät kuuluvat myös tähän toimintaympäristöön.

Näiden ja muiden olennaisten tekijöiden huomioimisen pitäisi auttaa varmistamaan, että riskienhallintaan sovellettava toimintamalli soveltuu olosuhteisiin, organisaatioon ja sen tavoitteiden saavuttamiseen vaikuttaviin riskeihin.

Riskikriteerit, joita käytetään riskien merkityksen arvioinnissa, pitäisi määritellä. Kriteerien määrittelyssä olisi otettava huomioon muun muassa millaisia ja minkä tyyppisiä syitä ja seurauksia voi ilmetä ja kuinka niitä mitataan, kuinka todennäköisyys määritellään, kuinka riskitaso määritetään ja millä tasolla riskistä tulee hyväksyttävä tai siedettävä.⁹

1.1.4.3. Riskin arviointi

Riskin arviointi on kokonaisvaltainen prosessi, joka kattaa *riskien tunnistamisen, riskianalyysin ja riskin merkityksen arvioinnin*.

Jotta yrityksen IPR:ää voitaisiin suojella, olisi *tunnistettava* riskin lähteet, vaikutusalueet, tapahtumat (mukaan lukien olosuhteiden muutokset) ja niiden syyt sekä mahdolliset seuraukset. Riskien tunnistaminen mahdollisimman kattavasti on ratkaisevan tärkeää, sillä riski jota ei tunnisteta tässä vaiheessa, ei

---

⁹ SFS-ISO 31000: 36-40

ole mukana myöhemmissä analyysissä. Aina riskin lähde ei ole organisaation hallinnassa, mutta sellaisetkin riskit tulisi ottaa mukaan arvioon.

Riskianalyysiin kuuluu käsityksen muodostaminen riskistä. Riskianalyysi on lähtökohta riskin merkityksen arvioinnille ja päätökselle siitä, tarvitseeko riskejä käsitellä ja mitkä ovat sopivimmat riskienkäsittelystrategiat ja -menetelmät. Riskianalyysiin sisältyy riskin syiden ja lähteiden, niiden myönteisten ja haitallisten seurausten sekä seurausten tapahtumisen todennäköisyyden tarkastelu. Riskille voidaan antaa matemaattinen määrittely. Riskin aste riippuu tapahtuman todennäköisyydestä ja mahdollisen negatiivisen vaikutuksen suuruudesta.

Riskien merkityksen arvioinnin tarkoitus on auttaa tekemään päätöksiä riskianalyysin tulosten perusteella siitä, mitä riskejä on tarpeen käsitellä ja mikä on niiden käsittelyn toteuttamisen tärkeysjärjestys.¹⁰

1.1.4.4. Riskien käsittely

Riskien käsittely on toistuva prosessi, johon kuuluu:

- riskien käsittelyn arviointi
- päätös siitä, onko jäännösriskien taso siedettävä
- jos jäännösriskien tasoa ei pidetä siedettävänä, uuden riskien käsittelyn aloittaminen
- riskien käsittelyn vaikuttavuuden arvioiminen

Riskinkäsittelysuunnitelmassa olisi selkeäsi yksilöitävä, missä tärkeysjärjestyksessä yksittäiset riskinkäsittelytoimenpiteet toteutetaan.¹¹

1.1.4.5. Seuranta ja katselmointi

Seurannan ja katselmoinnin on oltava suunniteltu osa riskienhallintaprosessia, ja niihin on kuuluttava säännöllisiä tarkastuksia ja valvontaa. Seuranta ja katselmointi voi olla määrävälein tapahtuvaa tai tilannekohtaista.¹²

---

¹⁰ SFS-ISO 31000: 40–42

¹¹ SFS-ISO 31000: 42–44

¹² SFS-ISO 31000: 46

1.1.5. Riskien laskeminen

Not everything that can be counted counts, and not everything that counts can be counted.

Albert Einstein (1879 - 1955)

Riskin laskeminen ei ole eksaktia matematiikkaa vaan pohjautuu pitkälti subjektiiviseen näkemykseen. Riskien seurantaan pitää tehdä jatkuvasti, koska olosuhteet muuttuvat koko ajan ja riskien todennäköisyydet muuttuvat olosuhteiden mukaan. Kaikille ohjelmointiyrityksille ei voi tehdä yhtä riskianalyysia, vaan jokaisessa yrityksessä on erilaiset riskin todennäköisyydet, ja arvot muuttuvat ajan kuluessa.

Kaikkien riskien poistaminen ei ole taloudellisesti kannattavaa. Yrityksen täytyy miettiä, kuinka suuria riskejä voidaan ottaa. Kun riski on otettu tiedostaen ja se toteutuu, riskinotto on ollut tietoinen päätös ja se ei tule yllätyksenä.¹³

Riskinkartoituksessa tehdään usein rahamääräinen raja, toisin sanoen merkittävän riskin toteutuminen aiheuttaa esimerkiksi vähintään 10.000 euron vahingon.¹⁴

Kun riskit on identifioitu, voidaan laskea kokonaisriski. Riskiarvo lasketaan kertomalla todennäköisyys ja vaikutus, $R = P \times I$.

---

¹³ Nygren 2002: 229

¹⁴ Nygren 2002: 224

Arvo (R)	Todennäköisyys (P)	Vaikutus (I)
0 %	On varmaa, ettei riski toteudu	Ei vaikutusta
10 %	Riski on hyvin vähäinen	Pieni vaikutus
30 %	Pieni toteutumisen riski	Vaikutus on hallittavissa
50 %	Riski on todennäköinen	Vaikutus on hallittavissa
70 %	Riski on toteutumassa	Vakava vaikutus
90 %	Erittäin korkea riski	Vakava vaikutus
100 %	Riski toteutuu varmasti	Hyvin vakava vaikutus

Taulukko 1. Riskiarvojen jakautuma

Riskiarvo ei kuvaa todennäköisyyttä muuta kuin ääriarvojen osalta (0 % ei tapahdu, 100 % tapahtuu varmasti). 10 % riski ei tarkoita, että tapahtuu joka kymmenes kerta. Sen sijaan riskiarvojen suhteellinen tarkastelu on mahdollista.¹⁵

¹⁶

Riskin ensimmäiseksi hälytysarvoksi voidaan asettaa esimerkiksi 25 %, jolloin se vaatii aktiivista seuranta tai toimenpiteitä. Jos riski on 50 % tai enemmän, se vaatii välitöntä toimenpidettä.

Ohjelmointiyrityksen riskianalyysissä on esimerkiksi todettu, että alihankintana tehdystä koodauksesta voi syntyä tekijänoikeuskiista. Lain mukaanhan tekijänoikeus siirtyy työnantajalle pelkästään työsuhteessa tehdystä työstä. Todennäköisyys ilman toimenpiteitä voisi olla esimerkiksi 30 % eli pieni toteutumisen riski. Vaikutus toteutuessaan olisi 90 % eli vakava vaikutus. Riskiarvoksi saadaan $30 * 90 = 27$ %. Tässä tapauksessa se menee hälytysrajan yläpuolelle, joka on 25 %. Todennäköisyys saadaan kuitenkin nolaksi ($0 * 90 = 0$), jos tehdään sopimus ulkopuolisen ohjelmistokehittäjän kanssa siitä, että tekijänoikeuden taloudellinen hyödyntäminen siirtyy ostajalle.

Jos riski saadaan juridiikalla pienennettyä mutta ei kokonaan pois, jäännösriski voidaan hoitaa esimerkiksi fyysisellä turvallisuudella hyväksyttävälle tasolle.

¹⁵ Wilson 1999: 217-225

¹⁶ InPlace Solutions Ab Oy Laatukäskikirja

1.2. Tutkimustehtävä ja aiheen raja

Tutkimustehtävässä on tarkoitus selvittää lain antamia suojakeinoja IPR:ää uhkaavia riskejä vastaan. On helppoa olla jälkiviisas mutta paljon vaikeampi ennustaa ongelmat etukäteen ja eliminoida ne. Kaikkia riskejä ei osaa kukaan ennustaa ja vaikka osaisikin, niihin ei aina pysty vaikuttamaan. Tutkimuksen avulla selvitetään, mitä ohjelmointiyrityksen IPR pitää sisällään ja mitkä tekijät voivat uhata sitä. Tutkimuksella yritetään myös selvittää, mitkä riskit ovat suurimpia ja miten riskin suuruuden voisi laskea. Tarkoitus on keskittyä vaikutuksiltaan ja todennäköisyydeltä suurimpiin riskeihin, jotta työ ei paisuisi liian suureksi tai jäisi liian pinnalliseksi. Yrityksillä ei myöskään ole taloudellisesti mahdollisuutta keskittyä kaikkiin suojauskeinoihin, vaan on tehtävä valintoja tärkeysjärjestyksen mukaan. Juridiikasta etsitään apua riskeihin varautumiseen. Koska tietokoneohjelmien markkinat ovat kansainväliset, myös muiden maiden lainsäädäntö on otettava huomioon.

Riskienhallinta ei saa olla erillinen prosessi yrityksen muista prosesseista vaan sen on nivouduttava kaikkeen yrityksen toimintaan. Jotta riskienhallinta onnistuu, yrityksen toimintaympäristö pitää tuntea. Tutkimuksessa rajataan ohjelmointiyrityksen riskit niihin, joihin immateriaalioikeudella voidaan vaikuttaa. Yrityksessä suurin voimavara ja riski on työntekijä. Muita riskejä ovat asiakkaat, sidosryhmät, yhteistyökumppanit ja kilpailijat.

Tutkimustyö keskittyy yritysten väliseen toimintaan (Business to Business, Business to Government). Sanktioita ei käsitellä tässä tehtävässä, koska ennakoinnin tarkoitus on, että ulkopuolisia korvausvaatimuksia ei tule.

1.3. Metodi ja oikeuslähteet

Näkökulma tässä työssä on liiketaloudellinen tarkoituksenmukaisuus. Liiketoiminnan pitää olla kannattavaa, ja yrityksen pitää omalla toiminnallaan olla vaarantamatta kannattavuutta. Riskitekijät on otettava huomioon, ja niitä on pyrittävä välttämään.

Tämän työn tutkimusmenetelmä on oikeusdogmaattinen. Tutkimuksessa pyritään etsimään lain suomia keinoja immateriaalioikeuksien riskienhallintaan. Oikeuslähteet jaotellaan Aarnion oikeuslähteiden jaottelun mukaan vahvasti velvoittaviin (laki, maantapa), heikosti velvoittaviin (lain esityöt, tuomioistuinratkaisut) ja sallittuihin (oikeusvertailevat ja oikeushistorialliset, oikeustiede, arvot ja arvoasetelmat, teleologiset, reaaliset argumentit).¹⁷ Lähtökohtaisesti tutkitaan olemassa olevaa lainsäädäntöä ja sen antamia mahdollisuuksia yrityksen oikeuksien suojaamiseksi. Tutkimuksessa käytetään kansainvälisiä sopimuksia, EU-lainsäädäntöä ja kotimaista lainsäädäntöä, joka käsittelee tekijänoikeutta, tavaramerkkiä, patenteja sopimuksia ja liikesalaisuuksia. Myös alan kirjallisuuteen ja oikeustapauksiin tutustutaan.

1.4. Tutkimuksen rakenne

Tutkimus on jaettu viiteen päälukuun. Ensimmäisessä luvussa esitellään tutkimusongelma ja rajataan aihe. Toisessa luvussa esitellään sovellettavat lait, kansainväliset sopimukset, jotka koskevat immateriaalioikeuksia ja EU-lainsäädäntö. Kolmannessa luvussa selvitetään työntekijään liittyviä riskejä ja kuinka lainsäädännön avulla niihin voidaan varautua. Neljännessä luvussa kerrotaan IT-alan sopimustyypeistä ja mihin asioihin sopimuksissa pitää varautua IPR:n suojaamisen kannalta. Yhteenveto ja lyhyt pohdinta siitä, mitä riskejä työntekijä ja sopimukset aiheuttavat yrityksen IPR:lle, löytyvät viidennestä luvusta.

---

¹⁷ Aarnio 1989: 217-247

2. SOVELLETTAVA OIKEUS

Tekijänoikeus on tietokoneohjelmien pääasiallinen suojamuoto. Tekijänoikeus syntyy automaattisesti, kun teos on luotu ja se on tarpeeksi omaperäinen. Tekijänoikeus ei ollut itsestään selvä tapa suojata tietokoneohjelmia. Vielä 1978 immateriaalioikeuksien kansainvälinen kattojärjestö WIPO (World Intellectual Property Organization) julkaisi pitkän valmistelun jälkeen tietokoneohjelmistoja koskevan mallilain, jonka lähtökohta oli tekijänoikeuslaissa lisäten siihen joitakin tekijänoikeuteen kuulumattomia elementtejä. Hanke kuitenkin hylättiin kannatuksen puutteesta vuonna 1983. Ratkaisevin käänne tuli Yhdysvalloista, joka ensimmäisenä valtiona vuonna 1980 sääti tietokoneohjelmistot huomioon ottavat muutokset tekijänoikeuslakiin. Vuonna 1985 WIPO totesi, että tekijänoikeus on yleisesti todettu ongelmattomaksi ja suosituimmaksi vaihtoehdoksi. Euroopan yhteisö hyväksyi tietokoneohjelmien tekijänoikeusdirektiivin vuonna 1991. Suomen tietokoneohjelmistoja koskeva erityinen normisto tuli osaksi tekijänoikeuslakia vuonna 1991.¹⁸ EY-direktiivin (2009/24/EY) 1.3 artiklan mukaan tietokoneohjelman omaperäisyyttä arvioitaessa arviointiperusteina kielletään käyttämästä ohjelman laatua tai esteettistä arvoa. ”Tietokoneohjelmaa suojataan, jos se on omaperäinen siinä merkityksessä, että se on tekijänsä henkinen luomus. Muita arviointiperusteita ei saa soveltaa arvioitaessa, suojataanko ohjelmaa.”^{19 20}

Patentit luetaan kuuluvaksi teollisoikeuksiin aivan kuten malli-, tavaramerkki- ja toiminimioikeuskin. Toisin kuin tekijänoikeus, joka syntyy automaattisesti teoksen luotua, teollisoikeuksia pitää hakea erikseen.²¹ Tietokoneohjelmien patentointiin suhtauduttiin aluksi varauksellisesti. Ajateltiin, että jos keksintö on toteutettu tietokoneohjelmalla, se ei ole missään olosuhteissa patentoitava. Keksinnön piti ilmetä jossakin fyysisessä laitteessa, eikä siihen kelvannut tietokonelaitteisto, jossa ohjelmaa ajetaan. Tietokoneohjelmien patentoitavuus tuli hyväksyttäväksi 1980-luvulla ensin Yhdysvalloissa, ja valitusratkaisussa

---

¹⁸ Välimäki 2009: 9-11

¹⁹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/24/EY tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta 2009: 18

²⁰ Myös huono teos saa suojan, mutta sillä ei välttämättä ole taloudellista merkitystä. Minkä kannattaa kopioida, sen kannattaa myös suojata. Ks. Herler 2001:152

²¹ Castrén 1999: 598

vuonna 1986 Euroopan Patenttivirasto EPO (European Patent Office) hyväksyi pelkästään tietokoneohjelmassa toteutetun keksinnön. Tietokoneohjelmiin liittyviä keksintöjä on Euroopassa patentoitu kymmeniä tuhansia.²²

Euroopassa on ollut kädenvääntöä patentoinnin vastustajien ja puolustajien kesken. Uutta direktiiviehdotusta on yritetty saada aikaan, mutta se hylättiin äänestyksessä. Suomessa tietokoneohjelmia koskeva normipohja on edelleen patenttilaki, joka perustuu kansainvälisiin sopimuksiin (EPC, European Patent Convention ja TRIPS, Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights) ja seuraa EPO:n (European Patent Office) käytäntöä. EU:n ainoa patenttioikeudellisesti merkittävä normisto on immateriaalioikeuksien valvontadirektiivi.²³

Tietokoneohjelman lähdekoodia voidaan pitää liikesalaisuutena, ellei sitä yleisesti jaella. Lähdekoodi voi sisältää myös muita liikesalaisuuksia kuin itse koodin. Ohjelmien suunnitteluaineisto, kaaviot ja piirustukset voivat olla liikesalaisuutta. Lakiin sopimattomasta menettelystä liiketoiminnassa on kirjattu liikesalaisuussuojan perussääntö. Euroopan unionilta puuttuu tällä hetkellä yhteiset säännöt koskien liikesalaisuuksia. Nykyisin liikesalaisuuksien suojan sisältö ja käytettävissä olevat oikeussuojakeinot vaihtelevat EU:n jäsenvaltioissa, mikä vähentää yritysten halukuutta ryhtyä rajat ylittävään tuotanto- tai tutkimusyhteistyöhön, ulkoistamiseen tai investoimiseen muihin jäsenvaltioihin.²⁴

Tekijänoikeus suojaa teoksen kopiointia vastaan ja patentti suojaa taustalla olevaa ideaa. Tekijänoikeuden suojan etuna on se, että se on halpaa ja se antaa pitkän suoja-ajan, 70 vuotta tekijän kuoleman jälkeen. Lisäksi se ei vaadi rekisteröintiä vaan suoja syntyy samalla kun teos luodaan. Tekijänoikeus ei suojaa taustalla olevaa ideaa vaan vain muodon, jolla idea toteutetaan. Patentti ja tekijänoikeus ovat toisiaan täydentäviä suojia.²⁵

---

²² Välimäki 2009: 82

²³ Välimäki 2006: 87

²⁴ Valtioneuvosto 2014

²⁵ Bergenståhle, Juel, Nordgren & Ögren 2001: 99

2.1. Kansainväliset sopimukset

Immateriaalioikeus on kansainvälistä oikeudenalaa. Merkittäviä kansainvälisiä yhteiskonventioita on solmittu jo 1800-luvun lopulla. Suomen dualistisen järjestelmän johdosta kansainvälisiä sopimuksia ei voi suoraan soveltaa suomalaisissa tuomioistuimissa. Valtion on kuitenkin huolehdittava siitä, että lainsäädäntö täyttää sopimusmääräysten asettamat vaatimukset.²⁶

Teollisoikeuden (patentit, hyödyllisyysmallit, mallit, tavaramerkit, toiminimet, alkuperää osoittavat merkinnät ja vilpillisen kilpailun ehkäiseminen) alueen merkittävin kansainvälinen yleissopimus on Pariisin yleissopimus. Se on WIPO:n hallinnoima. WIPO:n tarkoituksena on yhteistyössä eri valtioiden ja muiden kansainvälisten järjestöjen kanssa edistää immateriaalioikeuden suojaa kaikissa maissa ja siten kannustaa luovaan toimintaan.²⁷ Pariisin yleissopimus rakentuu kahden tärkeän periaatteen varaan. Kansallisen kohtelun periaate tarkoittaa sitä, että jokainen yleissopimukseen liittynyt valtio on velvollinen antamaan toisen jäsenvaltion kansalaisille sopimuksen kattamissa asioissa saman kohtelun kuin omille kansalaisilleen. Vähimmäissuojan periaate taas merkitsee sitä, että konventiotekstin osoittama suoja on se suoja, joka sopimusvaltion on kulloinkin kysymyksessä olevissa asioissa annettava toisen sopimukseen liittyneen valtion kansalaisille.²⁸

Bernin yleissopimus on tekijänoikeuden alueella pääkonventio. WIPO hallinnoi myös tätä yleissopimusta. Bernin konventio rakentuu myös vähimmäissuojan ja kansallisen kohtelun periaatteiden varaan. Bernin sopimus oli yhtenä syynä vaikuttamassa siihen, että tekijänoikeus valikoitui tietokoneohjelmien suojamuodoksi²⁹.

TRIPS-sopimuksessa edellytetään Pariisin sopimuksen ja Bernin konvention noudattamista, TRIPS-sopimusta sanotaan myös ”Bern-Paris plus” -sopimukseksi.³⁰ Siinä on määräyksiä muun muassa eri immateriaalioikeuksien suojaustasosta. Merkittävintä sopimuksessa lienee kuitenkin immateriaalioikeuksien kansainvälisen suojan tehostaminen. Se tapahtuu

---

²⁶ Pihlajarinne 2014:18-19

²⁷ Haarmann 2014:11

²⁸ Haarmann 2014:10

²⁹ Mylly 2005: 747

³⁰ Pihlajarinne 2014: 21

toisaalta täytäntöönpanoa koskevilla määräyksillä ja toisaalta saattamalla immateriaalioikeuksia koskevat valtioiden väliset kiistat WTO:n (World Trade Organization) riitojenratkaisumenettelyn piiriin.³¹ TRIPS-sopimuksessa edellytetään, että Maailman kauppajärjestön jäsenvaltiot antavat tietokoneohjelmille Bernin sopimuksen mukaista suojaa kirjallisina teoksina³².

Suomi on liittynyt Euroopan patenttisopimukseen EPC:hen. 52 artiklan mukaan tietokoneohjelmat eivät ole patentoitavissa "as such" eli sellaisenaan. EPO on kuitenkin ratkaisuisaan katsonut, että tietokoneohjelma on patentoitavissa, jos se tuo uuden ratkaisun luonteeltaan tekniseen ongelmaan.³³ Tietokoneohjelmien patentoitavuus on muodostunut varsin laajaksi ja se ei ole kaikkien mieleen, koska riski patenttien tahattomalle loukkaukselle kasvaa.

Kansainväliset konventiot reagoivat hitaasti muutoksiin, mutta sopimusten soveltamisympäristö muuttuu nopeasti. Tähän ongelmaan on pyritty saamaan ratkaisu soft-law normeilla. Esimerkiksi WIPO:n asiantuntijakomitean valmistelemaat suositukset ovat immateriaalioikeuden soft-law-tyyppisiä normeja. Soft-law normeilta puuttuu virallinen velvoittava oikeudellinen asema, mutta esimerkiksi tuomioistuimet ratkaisuisaan viittaavat soft-law-normeihin.

Vähän erityyppinen normisto on URDP-ratkaisusäännöstö (Uniform Domain Name Dispute Resolution Policy). UDRP-menettely on suosittu tapa ratkaista geneerisistä verkkotunnuksista (esim. com ja net päätteiset verkkotunnukset) johtuvia tunnusmerkkioikeudellisia riitoja.³⁴

2.2. EU:n immateriaalioikeus

Yleissopimusten raamittama immateriaalioikeus ei ole ylikansallista oikeutta. Kunkin maan tekijänoikeus, patenttioikeus ja tavaramerkkioikeus ovat voimassa vain tuon maan alueella. Yleissopimusten asettamat sisällölliset minimivaatimukset eivät myöskään ole yhtenäistäneet lainsäädäntöjä, vaan eri

---

³¹ Haarmann 2014:14

³² Mylly 2005: 747

³³ Pihlajarinne 2014: 110

³⁴ Pihlajarinne 2014: 21-22

maiden immateriaalioikeudet saattavat edelleen huomattavastikin poiketa toisistaan sekä suojaedellytyksiltään että sisällöltään.³⁵

Euroopan yhteisössä immateriaalioikeuden lainsäädännön kehitysprosessi käynnistyi vuonna 1988 Vihreällä kirjalla (Green Paper on Copyright and the Challenge of Technology) tekijänoikeussuojasta. Komissio korosti tekijänoikeuden merkitystä teollisuudelle ja kaupalle. Myös piratismiin vastustaminen on tärkeää.³⁶

Usein immateriaalioikeutta koskevan direktiivin oikea tulkinta on epäselvää. Jäsenvaltiot voivat pyytää EU-oikeuden tulkinnasta ennakkoratkaisua Euroopan Unionin tuomioistuimelta. Ratkaisujen merkitys on suuri immateriaalioikeudelle. Esimerkiksi tavaramerkeistä on paljon Euroopan Unionin tuomioistuimen ennakkoratkaisuja ja sen takia tavaramerkkioikeuden voidaan katsoa rakentuneen ennakkoratkaisujen pohjalta.³⁷

Tekijänoikeuden alaan kuuluvia direktiivejä on EU:ssa säädetty seitsemän kappaletta. Merkittävin niistä on tietoyhteiskunnan tekijänoikeusdirektiivi 2001/29, joka koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien harmonisointia.³⁸

Liikesalaisuudet kuuluvat yritysten aineettomaan varallisuuteen merkittävässä määrin. Niiden osalta on kuitenkin vähän kansainvälistä säätelyä. Yhdysvalloissa liikesalaisuuksia on suojattu jo kauan. EU:ssa on valmisteilla direktiivi liikesalaisuuksien suojaamiseksi laittomalta hankinnalta, käytöltä ja julkistamiselta. Direktiivi kaventaisi EU:n ja Yhdysvaltojen sääntelyeroja ja sen puolestaan oletetaan kaventavan EU:n kilpailuedellytyksiä Yhdysvaltoihin verrattuna.³⁹ Suomessa liikesalaisuuden haltijan suoja on kohtuullisen hyvä. Tämä perustuu ennen kaikkea rikoslain yrityssalaisuutta koskeviin säännöksiin.

EU alueen yhteinen Eurooppa patentti on toteutumassa. Vuonna 2012 Euroopan unionin jäsenvaltiot ja Euroopan parlamentti hyväksyivät lainsäädäntöaloitteen yhtenäisestä EU-patenttijärjestelmästä ja patenttituomioistuimesta.⁴⁰ Uuden

---

³⁵ Haarmann 2014: 22

³⁶ Klami & Neejärvi 1997: 589

³⁷ Pihlajarinne 2014: 25

³⁸ Pihlajarinne 2014: 42-43

³⁹ EU:n neuvosto 9870/14 2014

⁴⁰ Pihlajarinne 2014:108

patenttijärjestelmän ennustetaan toteutuvan vuonna 2016. Kolmentoista EU-jäsenvaltion on liityttävä siihen. Saksan, Ranskan ja Iso-Britannian suurimpina patenttimaina on sisällyttävä näiden 13 joukkoon. Erityisesti uuden perustettavan yhtenäispatenttituomioistuimen odotetaan estävän ongelmia, joita aiheutuu EPC-järjestelmän mukaisia patenteja koskevien loukkaus- ja mitätöintikanteiden käsittelystä kansallisissa tuomioistuimissa (esim. korkeat kustannukset ja epäyhtenäiset ratkaisut)⁴¹.

Pohjoismaiden immateriaalioikeuden lainsäädäntöä valmisteltiin alun perin suurelta osin yhteistyönä. Sen takia on ollut luontevaa normistoja sovellettaessa kiinnittää huomiota myös toisten Pohjoismaiden oikeuskäytäntöön, kirjallisuuteen ja säännösten esitöihin. Pohjoismaiden erilainen kytkös Euroopan unioniin on kuitenkin kasvattanut eroavaisuuksia immateriaalilaeissa.⁴²

2.3. Kansallinen lainsäädäntö

Tekijänoikeuslain säännökset ovat osittain pakottavia ja osittain tahdonvaltaisia. Tekijänoikeussuoja on vähiten huono vaihtoehto tietokoneohjelmien suojaksi. Tekijänoikeussuojan täydentäjät tai vaihtoehdot ovat patenttisuoja ja liikesalaisuussuoja.

Tekijänoikeuslaissa tietokoneohjelma luokitellaan kirjalliseksi teokseksi samalla tavalla kuin esimerkiksi runo. Kyseessä on varsin erilaiset tuotokset. Tietokoneohjelma on teollis-kaupallinen tuote, johon ei liity estetiikkaa kuten runoihin. Tekijänoikeuslain tausta on alun perin taidehenkinen, joten se sopii varsin huonosti tietokoneohjelmiin.

Tekijänoikeuden lisäksi liikesalaisuus antaa suojaa keksinnölle siihen asti, kun patenttihakemus on jätetty. Liikesalaisuuden suoja kattaa sellaista yritystoiminnan kannalta arvokasta tietoa, mihin tekijänoikeus tai patentti eivät ulotu⁴³. Liikesalaisuudet on kirjattu SopMen 4.1 §:ssä seuraavasti:

---

⁴¹ Pihlajarinne 2014: 109

⁴² Haarmann 2014: 40

⁴³ Välimäki 2009: 118

- *Kukaan ei saa oikeudettomasti hankkia tai yrittää hankkia tietoa liikesalaisuudesta eikä käyttää tai ilmaista näin hankkimaansa tietoa.*

Työsopimuslain 3 luvun 4 § sanotaan seuraavaa:

- *Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia. Jos työntekijä on saanut tiedot oikeudettomasti, kielto jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen.*

Liikesalaisuuden suoja on kuitenkin ongelmallinen, koska ”aivoja ei voi formatoida”⁴⁴. Kun jokin asia on tunnettu, sitä on mahdotonta estää aukottomasti leviämistä.

Salassapitosopimuksella voi vahvistaa liikesalaisuuden suoja. Suomen laissa ei ole tarkkaan määritelty mikä on liike- ja yrityssalaisuutta, joten se on parasta tapauskohtaisesti määritellä salassapitosopimukseen tai -sitoumukseen

Voiko tietokoneohjelmia patentoida? Tarkkaan ottaen kysymys on väärin aseteltu. Konkreettista tietokoneohjelmia ei voi patentoida, mutta patenttilaissa tarkemmin määritellyn keksinnön voi. Ja keksinnön voi toteuttaa muun muassa tietokoneohjelmalla.⁴⁵ Patentti on kompromissi keksijän intressin ja yhteiskunnan intressin välillä. Keksijä saa määräaikaisen oikeuden yksin hyödyntää keksintöä. Yhteiskunnassa tekninen tieto lisääntyy ja kehitys nopeutuu.

Toisin kuin tekijänoikeus, patentti ei synny itsestään vaan sitä on haettava erikseen määrämuotoisella patenttihakemuksella. Tekijänoikeussuoja on laaja mutta heikko ja patentti on suppea mutta vahva⁴⁶. Patentinhaltijalla on oikeus kieltää kaikki keksinnön kaupallinen käyttö ja patentti voi ulottua algoritmeihin asti, mihin tekijänoikeudella ei päästä. Patentti on voimassa 20 vuotta, joka riittää hyvin tietokoneohjelmalla toteutettujen keksintöjen kaupallistamiseksi. Patentin hakeminen on kuitenkin kallista ja byrokraattista. Rahaa ei kulu pelkästään hakemus- ja ylläpitomaksuihin, vaan kustannuksia tulee myös henkilöresursseista.⁴⁷ Pienet ja keskisuuret yritykset eivät käytännössä kykene

---

⁴⁴ Takki 1999: 37

⁴⁵ Välimäki 2009: 90

⁴⁶ Takki 1999: 37

⁴⁷ Välimäki 2009: 89

hakemaan patenteja korkeiden kustannusten takia. Patenteilla voidaan yrittää vaikuttaa kilpailijoihin siten, että joskus haetaan patenttia keksinnölle, jota ei ole aikomuskaan ottaa tuotantoon, mutta jolla voidaan rajoittaa kilpailijan etenemistä tuotekehittelyssään oletettuun suuntaan.

Tietokoneohjelmat eroavat muista patentoitavissa olevista kohteista siinä, että algoritmeilla voi olla hyvin laaja käyttöalue. Tietokoneohjelma sisältää hyvin paljon algoritmeja. Jos monia rutiininomaisia algoritmikombinaatioita suojataan patenteilla, aiheuttaa se ongelmia ohjelmien laatijoille kun heidän pitää solmia useita patenttilisenssisopimuksia, jotta voivat tehdä ohjelman valmiiksi.⁴⁸

Tunnusmerkkioikeudellisten suojamuotojen suojakohteena ovat kaupankäynnissä käytettävät tunnusmerkit. Tunnusmerkkien avulla tunnistetaan elinkeinonharjoittajat ja pystytään erottautumaan joukosta. Tunnusmerkit suojaavat investointeja, jotka ovat olleet tarpeen tavaroiden, palveluiden ja elinkeinonharjoittajan tunnetuiksi tekemiseksi. Taloudellisesti tärkeimpiä tunnusmerkkioikeuksia ovat tavaramerkit ja toiminimet.⁴⁹ Tunnusmerkkien ajallista voimassaoloa ei ole rajoitettu.

Tavaramerkkioikeutta käytetään tekijänoikeutta ja patenttia täydentävänä suojamuotona tietokoneohjelmille.⁵⁰ Yksinoikeuden tavaramerkkiin saa joko vakiinnuttamalla tai rekisteröimällä merkki valitulle alueelle. Jos tavaramerkkisuojaa haetaan pelkästään Suomen alueelle, hakemus jätetään Patentti- ja rekisterihallitukseen. Yleensä tietokoneohjelmien markkinat ovat laajemmalla alueella kuin pelkästään Suomessa, ja silloin kannattaa hakea yhteisön tavaramerkkiä, jolla saa yhdellä rekisteröinnillä merkin voimaan koko EU:n alueelle. Madridin pöytäkirjan mukaisessa kansainvälisessä rekisteröinnissä hakijan tulee hakemuksessaan nimetä ne Madridin pöytäkirjan maat, joissa suojaa haetaan. Kansainvälinen rekisteröinti tulee voimaan niissä nimetyissä maissa, joissa rekisteröinnille ei löydy kyseisen maan oman lainsäädännön mukaista rekisteröinnin estettä. Jos kohdemaata ei ole Madridin pöytäkirjan listalla, rekisteröintiä haetaan kohdemaassa erillisellä hakemuksella, jonka käsittelee paikallinen viranomaislainen kansallisen lainsäädännön mukaan.

---

⁴⁸ Bergenstråhle ym. 2001: 100

⁴⁹ Pihlajarinne 2014: 127

⁵⁰ Välimäki 2009: 120

Hakemuskielenä on kyseisen maan kieli, ja usein edellytetään paikallisen asiamiehen käyttöä.⁵¹

Tietokoneohjelmien kannalta tavaramerkkioikeudessa on käyttäjän oikeus viitata toiseen tavaramerkkiin yhteensopivuuden ilmaisemiseksi. Tuotteen markkinoinnissa on pakko ilmoittaa, jos esimerkiksi ohjelmisto toimii vain tietyissä Windows versioissa tai että se tarvitsee Java-tulkin. Viittaus pitää tehdä hyvää liiketapaa noudattaen. Käytännössä se tarkoittanee tavaramerkin haltijan ilmoittamia käytösääntöjä.⁵²

Verkkotunnukset ovat myös osa yrityksen aineetonta omaisuutta samalla tavalla kuin tavaramerkki ja toiminimikin. Verkkotunnukset ovat yrityksen markkinoinnissa tärkeässä asemassa. Domain-nimi luodaan yleensä tavaramerkin tai toiminimen pohjalta. Näiden kolmen oikeuden suojaaminen mahdollistavat sen, että yritys saa varmistettua keinon puuttua ulkopuolisten loukkaavaan toimintaan.

Kun haetaan tavaramerkkisuojaa, kannattaa samaan aikaan hakea myös verkkotunnusta. Ulkopuoliset voivat rekisteröidä verkkotunnuksia hyötymistarkoituksessa. Ei sen takia että he tarvitsisivat niitä, vaan jotta voisivat myydä niitä edelleen merkin haltijalle hyvään hintaan.⁵³

Yritysten välisissä immateriaalioikeuksia koskevissa kiistoissa vedotaan immateriaalioikeuden loukkauksen lisäksi ”sopimattomaan menettelyyn” esimerkiksi markkinoinnissa. Kilpaileva tuote ei välttämättä loukkaa oikeutta esimerkiksi merkkiin, mutta ajatellaan, että kilpailija hyötyy alkuperäisen tuotteen kehittäjän luomista markkinoista. Laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnasta 1-3 § voi vahvistaa etenkin tavaramerkkioikeuden suojaa kieltämällä sekaantuvien tuotteiden markkinoinnin, vaikka nämä eivät loukkaisi tavaramerkkioikeutta.⁵⁴

Hyödyllisyysmalli ei ole kovin suosittu suojamuoto, mutta periaatteessa se näyttäisi sopivan tietokoneohjelmilla toteutetuille keksinnöille. Niissä on

---

⁵¹ PRH

⁵² Välimäki 2009: 123

⁵³ Haarmann 2014: 385

⁵⁴ Välimäki 2009: 132-133

matalampi keksinnöllisyysvaatimus kuin patenteissa. Hyödyllisyysmallia kutsutaan myös pikkupatentiksi. Niiden hakeminen on halvempaa ja nopeampaa kuin patenttien hakeminen. Hyödyllisyysmallilakeja ei ole yhdenmukaistettu Euroopassa, ja lait puuttuvat kokonaan esimerkiksi Ruotsista ja Yhdysvalloista. Sen takia niiden tulevaisuus tietokoneohjelmien suojakeinona on epäselvä.⁵⁵

---

⁵⁵ Välimäki 2009: 130-132

3. TYÖNTEKIJÄÄN LIITTYVÄT RISKIT

Preventiivisellä juridiikalla voidaan suojautua kilpailijoita vastaan suojaamalla tavaramerkki, toiminimi ja domain. Lisäksi patenttisuojaa voi käyttää suojaamaan keksintöjä. Jos kilpailijat laittomilla keinoilla yrittävät päästä yrityksen järjestelmään, sitä ei ennakoiva oikeus voi estää. Tekniset suojaukset ovat ennakoivia väärinkäytöksiä vastaan, mutta eivät juridisia toimenpiteitä. Tavallista käyttäjää vastaan tekniset suojaukset toimivat, mutta aina löytyy joku, joka osaa murtaa minkä tahansa suojauksen.

Työntekijä, vaikka onkin yrityksen tärkein voimavara, on myös suurin riskitekijä ohjelmointiyrityksen IPR:lle joko tahallaan tai tahattomasti. Ohjelmointiyrityksessä työntekijän ammattitaito on ensiarvoisen tärkeää. Yrityksen menestys pohjautuu pitkälti työntekijöiden osaamiseen. Koska työntekijän merkitys on yritykselle erityisen tärkeä, on mietittävä myös riskitekijöitä, joita työntekijään liittyy. Työntekijän kautta voi esimerkiksi vuotaa liikesalaisuuksia kilpailijoille. Lähes kaikki oikeustapaukset, jotka koskevat liikesalaisuuksien vuotamista, liittyvät joko nykyiseen tai entiseen työntekijään. Useissa tuomioistuinkäsittelyyn edenneissä yrityssalaisuuden suoja koskeneissa tapauksissa vastakkain ovat olleet työnantaja ja yrityksen oma työntekijä. Useimmiten kyseessä on ollut työntekijän menettely työsuhteen loppuvaiheessa tai työsuhteen päättymisen jälkeisenä ajanjaksona. Tämä selittyy sillä, että työntekijän näkökulmasta merkittävin tarve hyödyntää työssä opittua tietoa jonkun muun kuin oman työnantajan hyväksi ja lukuun syntyy herkimmin juuri työpaikkaa vaihdettaessa tai omaa yritystoimintaa työsuhteen jälkeen käynnistettäessä.⁵⁶

Työntekijä on siis varsin merkittävä riski, johon tulisi kohdistaa suuri huomio. Psykologialla on hyvin suuri merkitys ihmisen käytöksessä. Lojaalisuus molempiin suuntiin työnantajan ja työntekijän suhteessa pitäisi olla itsestäänselvyys. Mutta ihmiset eivät aina osaa käyttäytyä lojaalisti, siksi myös lakinäkökulma pitää ottaa huomioon.

---

⁵⁶ Nyblin 2008: 535

Henkilön työsuorituksen laatuun liittyviä riskejä on mahdollista ennakoida tietyissä tapauksissa. Tietoturvallisuuteen vedoten työntekijältä ei voi ottaa suostumusta mihin tahansa, vaan tarpeellisuusvaatimuksen on täytyttävä. Työelämän yksityisyyslaissa on säännös siitä, että työnantaja ei saa poiketa tarpeellisuusvaatimuksesta edes työntekijän suostumuksella. Ajatus taustalla on se, että työntekijä ei voi käyttää työ- ja virkasuhteessa itsemääräämisoikeuttaan vapaasti alisteisesta asemastaan johtuen. Kysymyksessä ei siten ole vapaasti annettu tietoinen suostumus.⁵⁷ Henkilötietolaki koskee lähtökohtaisesti kaikenlaista henkilötietojen käsittelyä, ellei laissa ole toisin säädetty ⁵⁸. Henkilötietolaissa keskeinen perusvaatimus on suunnitelmallisuus. Henkilötietojen käsittelyn tulee olla perusteltua ja tiettyä käyttötarkoitusta varten rajattua.⁵⁹ Työnantajalla ei ole yleistoimivaltaa puuttua työntekijän fyysiseen ja henkiseen koskemattomuuteen eikä viestintään. Siksi henkilötetäuksesta, sähköpostiin puuttumisesta, huume- ja lääke- ja erilaisesta teknisestä valvonnasta on säädetty laissa.⁶⁰ Työnantaja saa käsitellä vain työsuhteen kannalta välittömästi tarpeellista tietoa. Käyttöä ei saa laajentaa suostumuksellakaan koskemaan mitään muuta. ⁶¹

3.1. Tekijänoikeus

Tekijänoikeus voidaan jakaa taloudellisiin ja moraalisiin oikeuksiin. Taloudellisia oikeuksia voidaan siirtää toiselle omistajalle. Moraaliset oikeudet ovat tekijällä pysyviä ja siirtyvät tekijän kuoltua hänen perillisilleen. Tekijänoikeuslain mukaan tietokoneohjelman tekijänoikeus kuuluu sille, joka on kirjoittanut konkreettisen lähdekoodin. Tekijällä on myös taloudellinen hyödyntämisoikeus. Yritykselle ei voi koskaan syntyä tekijänoikeutta. Tekijänoikeuslain 40 b §:ssä on kuitenkin erityissäännös:

”Jos tietokoneohjelma ja siihen välittömästi liittyvä teos on luotu täytettäessä työsuhteesta johtuvia työtehtäviä, tekijänoikeus tietokoneohjelmaan ja teokseen siirtyy työnantajalle.”

---

⁵⁷ Saarenpää 2015: 346

⁵⁸ Saarenpää 2015: 355

⁵⁹ Saarenpää 2015: 357

⁶⁰ Saarenpää 2015: 380

⁶¹ Saarenpää 2015: 380-381

Tämä koskee vain tietokoneohjelmia, eikä esimerkiksi ohjelmiin liittyviä osia kuten kuvateoksia ja tekstejä. Näistä pitää sopia erikseen esimerkiksi työsopimuksessa. Jos ohjelmoijat eivät ole työsuhteessa yritykseen, tekijänoikeudesta on aina sovittava erikseen.⁶² Tekijän nimi ja kunnia ovat myös oikeuksia, jotka eivät siirry työnantajalle⁶³.

Toinen tekijänoikeudellinen ongelma voi tulla vastaan kun työntekijä siirtyy toisen työnantajan palvelukseen, joka toimii samalla alalla ja alan toiminta perustuu osittain olemassa olevien ratkaisujen hyväksikäyttöön. Silloin voi olla vaikea sanoa, mikä on tekijänoikeuden loukkausta ja mikä sallittua ammattitaidon käyttöä.

Helsingin hovioikeus on antanut ratkaisun R99/661 tietokoneohjelmien omaperäisyyskriteeristä.

Hovioikeus totesi, että vaikka asianomistajan tietokoneohjelma kokonaisuutena ylitti teoskynnyksen ja oli tekijänoikeudellisesti suojattu, se ei tarkoittanut sitä, että ohjelman osa olisi tekijänoikeuslain mukaan suojattu. Ohjelman osa on suojattu vain, mikäli se on niin omaperäinen, että se ylittää teoskynnyksen. Hovioikeus viittasi asiantuntijalausuntoihin, joiden mukaan 10–15 prosenttia ohjelmista sisälsi samankaltaisuutta. Ohjelmissa havaitut samankaltaisuudet voitiin selittää muun muassa sillä, että samat ohjelmoijat olivat laatineet ohjelmat, ohjelmat toteuttivat saman toiminnallisuuden, käyttöliittymä oli sama, käytetty ohjelmointikieli tarjosi vain vähän variointimahdollisuuksia ja maksupäätteen rakenne pakotti toteuttamaan tietyt asiat tietyllä tavalla.

Asiantuntijalausunnon mukaan muutamien muistipaikkojen osalta tiedostokopioinnin voitiin katsoa joskus tapahtuneen. Näiden muistipaikkojen toimintaa määräsivät pankki- ja tietoliikennestandardit, ja niiden koodia oli pidettävä yksinkertaisena rutiinikoodina. Hovioikeus katsoi, ettei asianomistaja ollut näyttänyt vastaajien kopioineen asianomistajan tietokoneohjelmasta sellaisen osan tai sellaisia osia, jotka olisivat niin omaperäisiä, että ne ylittäisivät teoskynnyksen

Yleisesti voidaan sanoa, että kirjoitettua tietoa ei saa viedä työnantajalta toiselle, mutta ammattitaito siirtyy aivoissa muistin mukana hyödynnettäväksi uudessa

---

⁶² Välimäki 2009: 30-31

⁶³ Välimäki 2009: 31

työpaikassa. Tieto muodostuu osaksi työntekijän omaa ammattitaitoa⁶⁴. Tässä asiassa syntyy kuitenkin helposti tulkintaerimielisyyksiä osapuolten välillä.

3.2. Keksinnöt

Laki oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin (656/1967) koskee työ- ja virkasuhteissa tehtyjä keksintöjä. Lakia on uudistettu merkittävästi kahteen kertaan vuosina 1988 ja 2002. Peruslähtökohdat ovat kuitenkin edelleen samat kuin vuonna 1967 kun lakia säädettiin.⁶⁵ Aivan kuin tekijä tekijänoikeudessa, keksijä patenttioikeudessa on aina luonnollinen henkilö. Käytännössä jo hakemusvaiheessa nimetään lisäksi yritys, jolle patenttioikeus annetaan. Lain pääsäännön mukaan työnantajalla on oikeus ottaa käyttöönsä keksintö, joka on syntynyt työnantajan tarkemmin määräämän työtehtävän tuloksena tai jos keksinnön tekeminen kuuluu työntekijän tehtäviin ja keksinnön hyödyntäminen kuuluu työnantajan toimialaan.⁶⁶ Patenttia myönnettäessä yrityksestä tulee oikeudenhaltija. Työsuhdekeksintölain mukaan työntekijän on ilmoitettava keksinnöstä työnantajalle siten, että työnantaja ymmärtää keksinnön. Pelkkä idean ilmoittaminen ei riitä. Työnantajalla on neljä kuukautta aikaa ilmoittaa, ottaako se oikeuksia keksintöön vai ei.⁶⁷

Oikeus patentoida työsuhteessa tehty keksintö siirtyy useimmiten yritykselle, mutta työntekijällä on oikeus saada kohtuullinen korvaus. Lain mukaan korvausoikeudesta ei voi luopua etukäteen sopimuksella. ”Kohtuullisen korvauksen” määritelmä aiheuttaa riitoja. Laissa oikeudesta työntekijän tekemiin keksintöihin kohdassa 7 § 2 mom. sanotaan:

- *”Korvausta määrättäessä on erityisesti otettava huomioon keksinnön arvo ja työnantajan saaman oikeuden laajuus samoin kuin työsopimuksen ehdot sekä työsuhteeseen liittyvien muiden seikkojen merkitys keksinnön syntymiselle”.*

Kohtuullinen korvaus koostuu osaksi kertakorvauksesta ja osaksi rojalतिकorvauksesta. Pelkkä kertakorvaus voi tulla kyseeseen, mikäli keksinnön

---

⁶⁴ Nyblin 2008: 535

⁶⁵ Mansala 2008

⁶⁶ Työ- ja elinkeinoministeriö

⁶⁷ Mansala 2008

taloudellinen merkitys on vähäinen tai keksintö jää käyttämättä. Työsuhdekeksintöasetuksessa on annettu kolme eri tapaa laskea korvaus:

- **Hyöty**
Keksinnöstä saatava hyöty esimerkiksi tuotantokustannusten säästönä
- **Lisenssianalogia**
Keksinnön arvo on se määrä, jonka työnantaja olisi joutunut maksamaan, jos se olisi ostanut käyttöoikeuden vastaavanlaiseen keksintöön yrityksen ulkopuolelta.
- **Arvio**
Laskenta ei ole mahdollista, keksinnön arvo arvioidaan.

Yrityksissä, jotka toimivat tuotekehityksen parissa ja keksinnöillä on suuri merkitys, ovat yleensä laatineet ohjeistuksen työsuhdekeksintöjen korvauksesta työntekijöille. Korvauksen määrää ei voi etukäteen sopia, mutta laskentaperusteet voidaan.⁶⁸ Etukäteen mietityn yhtenäisen linjan korvauskäytännössä pitäisi vähentää korvauskiistoja. Ohjesääntöjen sitovuudesta ei ole säännöksiä laissa.

Lakisääteinen työsuhdekeksintölautakunta toimii työ- ja elinkeinoministeriön alaisuudessa itsenäisenä toimielimenä. Kiistoissa ja epäselvissä tapauksissa se voi antaa lausuntoja työsuhdekeksintölain soveltamista koskevissa asioissa. Lausuntoja voivat pyytää työnantaja, työntekijä, tuomioistuin sekä Patentti- ja rekisterihallitus, jos keksintö on siellä käsiteltävänä. Jos työnantaja ja työntekijä ovat niin sopineet, lautakunta voi toimia myös välimiesoikeutena.⁶⁹

3.3. Isyysoikeus

Tekijänoikeuslaissa 3 § 1 mom. on säädetty isyysoikeudesta seuraavasti:

”Kun teoksesta valmistetaan kappale tai teos kokonaan tai osittain saatetaan yleisön saataviin, on tekijä ilmoitettava sillä tavoin kuin hyöä tapa vaatii.”

---

⁶⁸ Mansala 2008

⁶⁹ Työ- ja elinkeinoministeriö

Isyysoikeus kuuluu moraalisiin oikeuksiin. Isyysoikeuteen voi kuitenkin sisältyä tekijän goodwill-arvoa, ja siten sillä voi olla myös taloudellista vaikutusta. Tekijän maineelle ja sijoittumiselle sovelluskehittäjänä voi olla hyväksi tulla mainituksi tekijänä ⁷⁰. Nimenilmoitusvelvollisuus ei ole ehdoton, vaan siihen sisältyy tulkinnanvaraa.

Työsuhteessa syntyneen tietokoneohjelman taloudelliset oikeudet siirtyvät työnantajalle. Tietokoneohjelmadirektiivi antaa mahdollisuuden jäsenvaltioille päättää, siirretäänkö moraaliset oikeudet työnantajalle. Suomen ja Norjan tekijänoikeuslakien mukaan moraalisia oikeuksia ei voi luovuttaa, mutta Tanskan lain mukaan voi. ⁷¹

Microsoft, joka valmistaa maailman eniten käytettyä käyttöjärjestelmää, ilmoittaa tekijät sovelluksissaan. Tästä voisi vetää johtopäätöksen, että IT-alalla vallitseva yleinen ja hyvä tapa ei ainakaan ole sitä, että tekijät jätetään ilmoittamatta tietokoneohjelmissa.⁷² Toisaalta hyvän tavan sisältö voi vaihdella ohjelma-alan eri lohkoilla. Tekijän nimen ilmoittamisen helppous tai vaikeus teknisesti ja kuinka suuri merkitys tekijälle nimen ilmoittamisella on, lienevät myös huomioon otettavia asioita ⁷³. Hallituksen esityksessä (161/1990) on todettu, ettei vallitseva hyvä tapa yleensä edellytä tekijän nimen mainitsemista. Ohjelmaan tehtyjä muutoksia voidaan käytännössä erittäin harvoin pitää tekijää loukkaavina.⁷⁴

Yleensä tekijää / tekijöitä ei laiteta koodiin.⁷⁵ Syynä pois jättämiseen voi olla, että pelätään kilpailijoiden varastavan työntekijöitä. Ohjelmointiyrityksessä yhtä tietokoneohjelmaa tekee yleensä monta työntekijää, isossa yrityksessä voi olla satoja, joten käytännön syistä tekijät jätetään usein pois. Nimen mainitsematta jättäminen on turha riski yritykselle. Oikeus nimeen on luovuttamaton oikeus eikä yritys saa sitä edes sopimuksella pois ohjelmoijalta. Jos ohjelmoijien nimet poistetaan tai jätetään mainitsematta, yritys ottaa riskin siitä, että ohjelmoija myöhemmin vaatii pois jättämisestä korvausta. On turvallisempaa mainita nimet

---

⁷⁰ Streng 2007: 173

⁷¹ Streng 2007: 169-171

⁷² Streng 2007: 173

⁷³ Tekijänoikeusneuvosto 1998:13

⁷⁴ HE 161/1990

⁷⁵ Yleinen tapa saattaa olla, että tekijöitä ei mainita, mutta onko se hyvä tapa? Ks. Streng 2007: 169-174

kuin jättää ne pois. Isyysoikeutta kannattaa mieluummin käyttää positiivisessa mielessä ohjelman laadun takuuna.⁷⁶

3.4. Yrityssalaisuus

Yrityssalaisuus⁷⁷ on sellaista tietoa, joka halutaan pitää salassa kilpailijoilta ja jonka joutuminen ulkopuoliselle vahingoittaa yritystä. Tietokoneohjelmissa yrityssalaisuuden suoja täydentää tekijänoikeussuojaa. Tekijänoikeus suojaa ohjelmiston binääri- ja lähdekielistä koodia. Ohjelmiston olennaisimmille osille eli systeemi-idealle, ohjelman loogiselle rakenteelle, algoritmeille ja periaatteille tekijänoikeus ei anna suojaa. Nämä osat yritetään pitää muilta salassa ja ne kuuluvat yrityssalaisuuden piiriin. Yrityssalaisuuden sisältö voi olla muutakin. Olennaisinta on, että tieto ei ole yleisesti tunnettua ja ettei sitä ole julkaistu. Yrityssalaisuus suojaa vain elinkeinotoimintaan liittyvää tietoa.⁷⁸

Yrityssalaisuus on rikoslain 30 luvun 11 §:ssä määritelty:

”Liike- tai ammattisalaisuutta taikka muuta vastaavaa elinkeinotoimintaa koskevaa tietoa, jonka elinkeinonharjoittaja pitää salassa ja jonka ilmaiseminen olisi omiaan aiheuttamaan taloudellista vahinkoa joko hänelle tai toiselle elinkeinonharjoittajalle, joka on uskonut tiedon hänelle.”

Edellä olevan pykälän perusteluissa on hallituksen esityksessä todettu, että tiedon salassapitoa koskeva kriteeri merkitsee sitä, että ”tiedon tulee olla tosiasiallisesti suojattu ulkopuolisilta”.⁷⁹

Omat työntekijät ovat suurin haaste yrityssalaisuuksien suojaamisessa. Jotta työntekijät voisivat suorittaa työtehtäviään, heille täytyy luovuttaa salassa pidettävää tietoa.⁸⁰ Tämän kautta tulee riski, että työntekijät vuotavat tietoa

---

⁷⁶ Välimäki 2009: 33

⁷⁷ Suomen lainsäädännössä on epäyhtenäinen käytäntö yrityssalaisuuden ja liikesalaisuuden termien käytössä. Käytännössä niitä tulkitaan samalla tavalla. Ks. Vapaavuori 2005: 29. Rikoslain termi ”yrityssalaisuus” on parempi koko elinkeinotoiminnan kattava yläkäsite, kuin SopMenL:ssa käytetty suppeampimerkityksinen ”liikesalaisuus”. Ks. Castrén 1999: 718

⁷⁸ Vapaavuori 2005: 25-26

⁷⁹ HE 66/1988: 92

⁸⁰ Nyblin 2008: 535

yrittäjän ulkopuolelle. Liike- ja ammattisalaisuuksiin sisältyy merkittävästi taloudellista arvoa ja työntekijälle voi tulla houkutus käyttää tietoa joko kilpailijan hyväksi tai omaan tarpeeseen esimerkiksi työpaikan vaihdon yhteydessä. Elinkeinoharjoittajan palveluksessa olevilla on kuitenkin velvollisuus pitää yrityksen liikesalaisuudet omana tietonaan.

Työntekijän kiellosta hyödyntää liikesalaisuutta säädetään työsopimuslain 3 luvun 4 §:ssä. Työntekijä ei saa työsuhteen kestäessä käyttää hyödykseen tai ilmaista muille työnantajan ammatti- ja liikesalaisuuksia. Jos työntekijä on saanut tiedot oikeudettomasti, kiello jatkuu myös työsuhteen päättymisen jälkeen. Lisäksi pykälässä säädetään sivullisen vahingonkorvausvelvollisuudesta työnantajalle tilanteessa, jossa tämä on tiennyt työntekijän menettäneen oikeudettomasti.

SopMenL 4 § 2 mom. kieltää työntekijää oikeudettomasti käyttämästä ja ilmaisemasta palvelusaikana tietoonsa saanutta liikesalaisuutta hankkiakseen itselleen tai toiselle etua tai toista vahingoittaakseen. Rikoslain perusteella suoja jatkuu myös kaksi vuotta työsuhteen päättymisen jälkeen (RL 30:5).⁸¹ Yrityssalaisuuden rikkomisesta voidaan tuomita sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Työntekijällä on vahva lakimääräinen lojaliteetti- ja salassapitovelvoite työsuhteen voimassaoloaikana. Salassapitosopimuksella velvoitetta voidaan täsmentää ja laajentaa se myös työsuhteen päättymisen jälkeiseen aikaan. Luottamuksellisen tiedon ja ammattitaidon ja kokemuksen välistä rajanvetoa voidaan sopimuksessa täsmentää⁸².

Yritykselle on tärkeintä, että yrityssalaisuudet eivät joudu ulkopuolisten tietoon. Työntekijöiden salassapitosopimuksella on tärkeä preventiivinen merkitys, sillä allekirjoittamalla salassapitosopimuksen, työntekijä tulee tietoiseksi eri yhteyksissä salassapidon tärkeydestä. Tämän kautta toteutuu sopimuksen todellinen merkitys. Työnantajalla on myös direktio-oikeutensa perusteella mahdollisuus antaa työsuhteen kuluessa tarkempia määräyksiä yrityssalaisuuksien suojaamiseksi.⁸³ Salassapitovelvoite kannattaa laatia

---

⁸¹ Välimäki 2009: 118

⁸² Vapaavuori 2005: 152

⁸³ Vapaavuori 2005: 261-262

mahdollisimman laajasti, koska salassapitosopimus koskee koko työsuhteen voimassaoloaikaa ja usein myös sen jälkeistä aikaa.⁸⁴ Sopimuksen pitää olla kurantti myös tulevaisuudessa.

Nykyään lähes kaikki tieto yrityksissä on sähköisessä muodossa, joten sitä on helppo kopioida esimerkiksi muistitikulle tai lähettää sähköpostin liitteenä. Työnantajalla olisi teknisesti helppoa seurata sähköpostiviestien sisältöä palvelimelta. Työnantajalla ei kuitenkaan ole oikeutta lukea työntekijän sähköpostien sisältöä. Perustuslain 10 §:ssä säädettyyn yksityiselämän suojaan kuuluu henkilötietojen ja luottamuksellisen viestin suoja.

Uusi sähköisen viestinnän säännökset kokoava laki, tietoyhteiskuntakaari, tuli pääosin voimaan 1. tammikuuta 2015. Lailla kumottiin kahdeksan aikaisempaa sähköistä viestintää koskevaa lakia, mukaan lukien sähköisen viestinnän tietosuojalaki. Tietoyhteiskuntakaaren tarkoituksena oli koota yhteen hajallaan olleet säännökset yhteen ja poistaa päällekkäisyyksiä. Sisällöllisesti ei pyritty olennaisiin muutoksiin. Ns. Lex Nokia -sääntely on osa tietoyhteiskuntakaarta, eikä sen sisältöä ole muutettu. Tietoyhteiskuntakaaren 18 luvun 146 §:n mukaan yhteisötilaajalla⁸⁵ on oikeus käsitellä välitystietoja väärinkäytötapauksissa yrityssalaisuuksien paljastamisen ehkäisemiseksi ja selvittämiseksi. Viestinnän sisällön selvittäminen on kielletty. Välitystietoja ei voi kuitenkaan kylmiltään tutkia. Siinä tapauksessa syyllistytään viestintäsalaisuuden loukkaukseen. Välitystietojen seuranta on aina viimeinen keino, ja lukuisia muita tietoturvatouimia on tehtävä ensin. Välitystietojen käsittelyoikeus koskee vain yhteisötilaajan omien viestintäverkkojen kautta lähetettyjen ja vastaanotettujen viestien tunnistamistietoja. Yrityksellä ei siis ole oikeutta selvittää kaupallisesti tarjolla olevan sähköpostipalvelun avulla lähetetyn sähköpostin välitystietoja.⁸⁶

Lähtökohtana on, että työnantaja suojaaa yrityssalaisuutensa asianmukaisesti ja sallii pääsyn tietoihin vain niille työntekijöille, jotka tietoa tarvitsevat. Jos paljastuu, että yrityssalaisuus on vuotanut yrityksen ulkopuolelle, työnantajalla on mahdollisuus selvittää omista tietojärjestelmistään kuka on käsitellyt paljastettua yrityssalaisuutta. Käyttäjätietolokien ja kirjautumistietojen

---

⁸⁴ Vapaavuori 2005: 275

⁸⁵ Tietoyhteiskuntakaarella yhteisötilaajan määritelmä on "viestintäpalvelun tai lisäarvopalvelun tilaajana olevaa yritystä ja yhteisöä, joka käsittelee viestintäverkossaan käyttäjien viestejä, välitystietoja tai sijaintitietoja".

⁸⁶ Korja 2015: 132

tarkastamiseen ja järjestelmien teknisessä ylläpidossa kerättyjen tietojen hyödyntämiseen ja muihin tietohallinnollisiin keinoihin ei tietoyhteiskuntakaassa aseteta rajoituksia. Liikesalaisuutta on hyödyllisintä suojata sen säilytys- ja käyttöpaikassa⁸⁷. Toisaalta yritystoiminnan tuloksellisuus usein myös edellyttää työyhteisön sisällä tiedon aktiivista jakamista eikä niinkään tietoon pääsemisen rajoittamista⁸⁸. Tavoitteena pitäisi olla järkevä tasapaino tietojen suojaamisen ja joustavan tiedonkulun välillä.

Yrityksen kannattaa panostaa ennakoivaan liikesalaisuuksien suojaamiseen ohjeistamalla työntekijöitä liikesalaisuuksien käsittelyssä. Yrityksellä on myös paljon tiedonhallinnollisia keinoja, joilla liikesalaisuuksia voidaan estää vuotamasta yrityksen ulkopuolelle. Kun joudutaan menemään välitystietojen tarkastukseen, vahinko on jo mahdollisesti tapahtunut.

3.5. Turvallisuusselvitys

Työntekijän luotettavuus on koettu entistä tärkeämmäksi asiaksi. Kriittisiin tehtäviin, esimerkiksi tietoturvaan liittyvien rikosten ennaltaehkäisyä varten, on mahdollista teettää turvallisuusselvitys. Selvitys perustuu tietojärjestelmiin.⁸⁹ Laki turvallisuusselvityksistä 177/2002 korvattiin 1.1.2015 turvallisuusselvityslain 726/2014. Uusi laki laajentaa niitä tehtäviä, joissa toimivista henkilöturvallisuusselvitys on mahdollista laatia. Tällaisia ovat esimerkiksi yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämättömän infrastruktuurin hoitamiseen liittyvät tehtävät esimerkiksi energia-, vesi- ja elintarvikehuollossa sekä tietoliikenteessä. Turvallisuusselvitys on mahdollista teettää sekä julkisella että yksityisellä sektorilla. Turvallisuusselvityksen tekee suojelupoliisi tai puolustushallintoon liittyviä tehtäviä koskien pääesikunta⁹⁰. Lakiuudistuksen tarkoituksena on myös poistaa päällekkäisiä turvallisuusselvitysten laatimista pitämällä keskitettyä turvallisuusselvitysrekisteriä.

Uuden turvallisuusselvityslain 1 §:n mukaan tarkoituksena on

---

⁸⁷ Lehtonen 2008: 566

⁸⁸ Nyblin 2008:535

⁸⁹ Saarenpää 2015: 381

⁹⁰ Saarenpää 2015:381

- *”parantaa mahdollisuuksia ennakolta ehkäistä toimintaa, joka voi vahingoittaa valtion turvallisuutta, maanpuolustusta, Suomen kansainvälisiä suhteita, yleistä turvallisuutta tai muuta niihin verrattavaa yleistä etua taikka erittäin merkittävää yksityistä taloudellista etua taikka edellä tarkoitettujen etujen suojaamiseksi toteutettavia turvallisuusjärjestelyjä.”*

Edellytyksenä turvallisuusselvitykselle on aina henkilön oma suostumus ⁹¹. Selvitysmenettelyt kohdistuvat henkilöihin ja yrityksiin, jotka pääsevät turvallisuuden kannalta kriittisiin tietoihin tai tehtäviin ja joissa edellytetään erityistä luotettavuutta tehtävien hoidossa.⁹²

Työnantajan on ilmoitettava työpaikkailmoituksessa tai haastattelussa, että turvallisuusselvitystä vaaditaan työhön valittavalta henkilöltä ja että selvityksen tulos vaikuttaa työsopimuksen syntymiseen. Selvityksen voi teettää myös jo tehtävää hoitavasta henkilöstä.

Yksityisyyden suojasta työelämässä annettu laki (795/2004) korostaa avoimuuden toteutumista keskeisenä henkilötietojen suojan periaatteena. Siksi on tärkeää, että henkilöt saavat tietää jo hakuvaiheessa, että heistä laaditaan turvallisuusselvitys. Tieto turvallisuusselvityksen laadinnasta ehkäisee ennakolta turhia hakemuksia henkilöiltä, jotka eivät ole nuhteettomia. Tämä osaltaan yksinkertaistaisi valintaa ja olisi omiaan vähentämään tarpeettomien selvitysten laadintaa.⁹³

3.6. Huumetesti ja luottotiedot

Henkilötietojen suoja ja tietosuojalainsäädäntö ovat ihmisoikeusperusteisesta perusoikeuksien suojaa. Henkilötietodirektiivin ensimmäisen artiklan ensimmäisessä kohdassa mainitaan: ”Tämän direktiivin mukaisesti jäsenvaltioiden on henkilötietojen käsittelyssä turvattava yksilöille heidän perusoikeutensa ja -vapautensa ja erityisesti heidän oikeutensa yksityisyyteen.”⁹⁴

⁹¹ Saarenpää 2015: 381

⁹² Oikeusministeriö 2014: 2

⁹³ HE 57/2013

⁹⁴ Saarenpää 2015: 330

Henkilön taloudellisen aseman katsotaan yksiselitteisesti kuuluvan yksityisyyteen⁹⁵. Laissa yksityisyyden suojasta työelämässä 759/2004 säädetään huumetestauksesta ja luottotietojen tarkistuksesta.

Huumeongelma on lisääntymässä ja se vaikuttaa myös työpaikoilla. Työntekijöiden huumetestausta ei voi tehdä sattumanvaraisesti, vaan se edellyttää riskianalyysia ja vaatii aina yksilöllisen ja perustellun syyn. Huumetestaus voidaan vaatia työntekijältä jos voidaan perustella, että toimiminen huumeiden vaikutuksen alaisena aiheuttaa yksilöiden turvallisuuden, tietoturvallisuuden, ympäristön tai esimerkiksi liikesalaisuuksien vakavan vaarantumisen. Huumetestauksen käyttö edellyttää, että työnantajalla on kirjallinen päihdeohjelma. Päihdeohjelmasta on säädetty työterveyshuoltolaissa. Jotta saa oikean kuvan huumetestauksesta, pitää tuntea sekä työelämän yksityisyyslaki että työterveyshuoltolaki⁹⁶.

Työnantajalla on velvollisuus ilmoittaa työnhakijalle jo ennen työsopimuksen tekemistä siitä, että on kysymys tehtävästä, jossa valituksi tulleen pitää esittää huumausainetestiä koskeva todistus tai että työntekijä velvoitetaan työsuhteen aikana esittämään todistus. Virkamiesten ja viranhaltijoiden osalta todistuksen toimittaminen voi olla virkaan nimittämisen edellytys.

Voimassa olevassa työ- tai virkasuhteessa oleva työntekijä on velvollinen esittämään huumausainetestiä koskevan todistuksen, kun on perusteltua aihetta epäillä, että työntekijä on huumeiden vaikutuksen alaisena työssä tai että työntekijällä on riippuvuus huumeista. Suojeltavina ovat samat intressit kuin työhönottotilanteessakin, mutta kriteerit ovat selvästi ankarampia. Työnantaja voi myös asettaa työntekijälle kohtuullisen määräajan, jonka kuluessa todistus on esitettävä.⁹⁷

Työnantaja saa tutkia henkilöluottotietoja työnhakijan luotettavuuden arvioimiseksi, kun työnhakijan on tarkoitus toimia työtehtävissä, jotka edellyttävät erityistä luotettavuutta ja niihin liittyy mahdollisuus laittoman taloudellisen hyödyn tavoitteluun. Luotettavuus paranee, jos henkilön omat raha-asiat ovat kunnossa.

---

⁹⁵ Saarenpää 2015: 332

⁹⁶ Saarenpää 2015: 383

⁹⁷ Aluehallintovirasto 2014

Työnantajan oikeus käyttää työnhakijan luottotietoja rajoittuu seuraaviin tehtäviin 5 a §:n mukaan:

- joihin sisältyy päätäntävaltaa tai itsenäistä harkintavaltaa tehdä merkittäviä taloudellisia sitoumuksia,
- joissa tehtävänä on taloudellisesti merkittävien luottojen myöntäminen ja valvonta,
- joiden hoitamiseksi työnantaja antaa pääsyn työnantajan tai tämän asiakkaan suojattuihin liike- ja ammattisalaisuuksiin,
- joiden hoitaminen edellyttää sellaisia tietojärjestelmän käyttöoikeuksia, joiden avulla voidaan siirtää työnantajan tai tämän asiakkaan varoja tai muuttaa niihin liittyviä tietoja,
- joiden olennaisena osana on käsitellä ilman välitöntä valvontaa arvoltaan merkittävää määrää rahaa, arvopapereita tai arvoesineitä,
- jotka ovat työnantajan tai tämän asiakkaan omaisuuden vartiointitehtäviä tai
- joiden luonteeseen pääsääntöisesti kuuluu valvomaton työskentely yksityiskodissa.⁹⁸

Luottotietojen tutkimiseen pätee myös lain yksityisyyden suojasta työelämässä säännös tarpeellisuusvaatimuksesta, josta ei voida poiketa edes työntekijän suostumuksella.

3.7. Avoimen lähdekoodin lisenssien käyttö

Kaikki avoimen lähdekoodin lisenssit eivät ole niin "vapaita" kuin niiden nimi antaa ymmärtää. Vaatimus vastavuoroisuudelle voi olla merkittävä tietokoneohjelman käyttörajoitus.⁹⁹ Avoimen lähdekoodin lisenssit toimivat päinvastaisesti kuin rajoitetun käyttöoikeuden lisenssit. Tekijä sallii kopioinnin, levittämisen ja muuttamisen laajasti.¹⁰⁰ Hyväksytyjä avoimen lähdekoodin

---

⁹⁸ Aluehallintovirasto 2014

⁹⁹ Välimäki 2009: 208

¹⁰⁰ Välimäki 2009: 204-205

lisensoijia on kymmeniä. Lisensseistä on olemassa kaksi päätyyppiä: sallivat ja vastavuoroisuutta vaativat eli copyleft-lisenssit.

Kaikkein sallivin on MIT-lisenssi. Sen on ottanut käyttöön Massachusetts Institute of Technology (MIT). Sen käytölle ainoat vaatimukset ovat että tietokoneohjelmasta ei saa koskaan poistaa MIT-lisenssiä, tekijöiden nimiä ja vastuuvapauslauseketta. MIT-lisenssi sallii – mutta ei vaadi – että lähdekoodi on avoinna ja saatavilla.¹⁰¹ On sallittua, että kaupallinen yritys ottaa ohjelman lähdekoodin ja liittää sen omaan kaupalliseen suljetun koodin ohjelmaan ja myy tuotetta eteenpäin. Ohjelman kaikenlainen käyttö on sallittua, jos koodin alkuperäinen kirjoittaja mainitaan.

Berkleyn yliopiston käyttöön ottama BSD-lisenssi eroaa MIT-lisenssistä vain hieman. Siinäkin on nimen suoja. Sen lisäksi vaaditaan, että tekijöiden nimiä ei saa käyttää johdannaisten teosten mainonnassa. Se ei vaadi johdannaisten teosten pitämistä vapaina ohjelmina.

Apachen lisenssissä on pitkälti samat käyttörajoitukset kuin MIT- ja BSD-lisensseissä. Sen lisäksi se kieltää oikeuden käyttää ohjelmiston tavaramerkkiä tai muuta tuotenimeä johdannaisissa teoksissa.¹⁰² Alkuperäinen lisenssiteksti on toimitettava teosten mukana.

Vastavuoroisuutta vaativat lisenssit voidaan jakaa alatyyppeihin. Merkittävin kysymys on, voiko vastavuoroisesti lisensoituja komponentteja yhdistää vapaasti osaksi suurempaa tuotekokonaisuutta ilman, että lisenssi asettaa vaatimuksia kokonaisuuden lisenssiehdoille.

- Vahva vastavuoroisuus, lisenssin periytyvyys tai tarttuvuus ("viral effect") ovat kutsumanimiä lisenssille joka asettaa vaatimuksen, että kokonaisuus pitää vastavuoroisesti lisensoida samoin ehdoin kuin sen yksittäinen komponentti. Vastavuoroisuusehto tarkoittaa, että syntyy velvollisuus jakaa lähdekoodi ohjelman mukana. Lisenssi pysyy ohjelman muunnelmissa ja myös tarttuu ohjelmien yhdistelmiin (tarttuvuusehto). Lisenssi "tarttuu" kuitenkin vasta levitettäessä tuotetta edelleen.

---

¹⁰¹ Välimäki 2009: 208

¹⁰² Välimäki 2009: 208-210

- Heikko vastavuoroisuus tai lisenssin pysyvyys ("share alike") on kyseessä, jos lisenssi ei aseta vaatimuksia kokonaisuuden lisensoimiselle, vaan sallii esim. komponenttien linkityksen osaksi kokonaisuutta.¹⁰³

Vastavuoroisuusehdon lisensseistä Free Software Foundationin GNU GPL on suosituin avoimen lähdekoodin lisenssi. Se on vahvan copyleftin lisenssi. Mikäli GPL:n alaista koodia hyödynnetään osana toista tuotetta ja teosta levitetään, pitää syntynyt teos lisensoida GPL:n alla. Heikosti vastavuoroinen GNU LGPL eroaa GPL:stä siinä, että LGPL:llä lisensoidun lähdekoodin suora muuntelu ja kehittäminen on lisensoitava LGPL:llä, mutta LGPL-komponentin yhdistäminen teoskokonaisuuteen ei aseta vaatimuksia kokonaisuuden lisensoinnille. Ehto linkittämiselle on, että käyttäjä voi aina muunnella linkattua LGPL-lisensoitua komponenttia.¹⁰⁴

Euroopan unionin yleinen lisenssi (EURL) on copyleft-lisenssi, joka on oikeudellisesti pätevä kaikilla Euroopan unionin virallisilla kielillä. EURL-lisenssi on yhteensopiva EU:n lainsäädännön ja jäsenvaltioiden tekijänoikeuslakien kanssa. EURL-lisenssillä koodia voi vapaasti käyttää, kehittää ja levittää edelleen sillä edellytyksellä, että lähdekoodi aina julkaistaan levitettävän ohjelmaversioiden yhteydessä EURL-lisenssin alla tai EURL-lisenssin kanssa yhteensopivalla tarttuvalla lisenssillä.¹⁰⁵

Suurin syy avoimen lähdekoodin käyttämiselle on halu pienentää kehityskustannuksia. Asiakkaan kannalta halu olla sitoutumatta pelkästään yhteen toimittajaan on myös merkittävä syy. Julkinen valta tekee suuria ohjelmistohankintoja, joten kun julkiset toimijat kannattavat avoimen lisenssin käyttöä, sillä on vaikutusta ohjelmistoteollisuuteen¹⁰⁶.

Avoimen lähdekoodin lisenssin käyttö liiketoiminnassa on kuitenkin juridinen riski. Mahdollisuus riskien juridiseen arviointiin on lähes olematon, jos komponentin lähdekoodi ei ole saatavilla. Riskejä voidaan teoriassa kartoittaa, jos lähdekoodi on saatavilla, mutta kartoitus on rajallista. Jos komponentin lähdekoodi on avoimesti kaikkien saatavilla, loukkausriski kasvaa, sillä

---

¹⁰³ Välimäki 2009: 206

¹⁰⁴ Välimäki 2009: 210-217

¹⁰⁵ Euroopan unionin yleinen lisenssi v.1.1 2007

¹⁰⁶ Välimäki 2005: 47

mahdollisesti loukatuksi tullut kolmas osapuoli voi helpommin havaita omien oikeuksiensa loukkauksen.¹⁰⁷

On lähes varmaa, että kaikki laajemmat avoimen lähdekoodin tuotteet rikkovat ainakin jotakin, lähinnä Yhdysvalloissa, myönnettyistä kymmenistä tuhansista patenteista. Tältä osin ero perinteisiin kaupallisiin tuotteisiin ei ole iso: myös suljetun lähdekoodin tuotteet rikkovat patenteja. Suomessa ohjelmistopatentteihin liittyviä oikeudenkäyntejä ei ole esiintynyt kuten Yhdysvalloissa. Siellä on yleinen tapa rahastaa epämääräisillä patenteilla.¹⁰⁸

Toimittajan mahdollisuus varautua patenttiloukkauksiin on rajallista, vaikka toimisi kuinka huolellisesti tahansa. Riski kasvaa markkina-alueen laajetessa.¹⁰⁹

Avoimen lähdekoodin käytön hyödyt ja mahdolliset riskit riippuvat niiden käyttötavasta ja laajuudesta. Jos ohjelmia käytetään pelkästään oman organisaation sisällä, monet avoimen lähdekoodin juridiset riskit jäävät kokonaan pois. Jos tuotetta muutetaan ja levitetään, on huomioon otettavia asioita puolestaan paljon enemmän.¹¹⁰ Jos halutaan täysin kontrolloida omien tekijänoikeuksien lisensointia, ainoa Open Source lisenssi jota voidaan käyttää, on salliva lisenssi. Muut lisenssimuodot edellyttävät, että käyttäjä luopuu laajasti omista tekijänoikeuksistaan käyttäessään komponentteja.

Yrityksessä on syytä laatia säännöt työntekijöille avoimien lähdekoodien käytöstä. Lisenssiehtoja täytyy tutkia niin, että otetaan huomioon ohjelman tuleva käyttötarkoitus. Käyttöön otetuista ohjelmista on paras pitää kirjaa. Esimerkiksi julkishallinnon JIT 2007 yleisissä ehdoissa¹¹¹ on kohdassa 17(9) toimittajalle annettu vastuu selvittää, mitä avoimen lähdekoodin komponentteja toimitukseen sisältyy. Kohdan mukaan toimittajan on vältettävä vastavuoroisuutta vaativien ehtojen käyttöä niin, että niistä aiheutuisi velvoitteita asiakkaan muiden ohjelmistojen käyttöön.

---

¹⁰⁷ Välimäki 2009: 232

¹⁰⁸ JUHTA 2012: 26

¹⁰⁹ Oksanen & Välimäki 2010: 17

¹¹⁰ JUHTA 2012: 8

¹¹¹ JIT 2007 ovat julkishallinnon IT-hankinnoissa käytettävät sopimusehdot. Ehdot ovat ladattavissa osoitteessa: <http://www.jhs-suositukset.fi/suomi/jhs166>.

4. SOPIMUSRISKIT

Asiakkaiden aiheuttamat suurimmat riskit yrityksen immateriaalioikeuksille liittyvät sopimuksiin. Immateriaalisten oikeuksien kauppaa koskevaa lainsäädäntöä ei ole laajasti, joten sopimusten sisällön merkitys on suuri. Ohjelmistoyrityksille voi kuitenkin syntyä rahallisesti suuria vastuita sen solmimissa sopimuksissa. Riskinotto on näin ollen merkittävää jokapäiväisessä liiketoiminnassa. Asiakkaiden kanssa tehtyihin sopimuksiin on sen takia kiinnitettävä erityistä huomiota.

Tässä yhteydessä tarkastellaan erilaisia IT-sopimuksia ja keskitytään asioihin, jotka eniten vaikuttavat immateriaalioikeuksien suojaamiseen toimittajan näkökulmasta. Sopimusriski tässä tarkoittaa epävarmaa tapahtumaa, jolla on toteutuessaan kielteinen vaikutus sopimuksen tavoitteisiin.

4.1. Ohjelmistotoimituksiin sovellettava laki

Ohjelmistojen vaihtaessa omistajaa kyseessä on abstrakti oikeuden luovuttaminen. Ostajalle myydään lisenssi eli oikeus käyttää ohjelmistoa. Tämä ei tarkoita että hänellä olisi omistusoikeus itse ohjelmaan tekijänoikeudesta puhumattakaan¹¹². Tähän ei voi soveltaa kauppalakia, vaan kyseinen oikeustoimi liittyy tekijänoikeuteen ja sitä säätelee tekijänoikeuslaki, jonka säännökset ovat osin pakottavia ja osin tahdonvaltaisia.¹¹³ Tietokoneohjelman tekijällä on oikeus kieltää ohjelman käyttöoikeuden edelleen luovutus TekijL:n 19.3 §:n perusteella. Siten tietokoneohjelmat nauttivat tavanomaista laajempaa tekijänoikeussuojaa.

Jos taas tietokoneohjelmisto, jonka immateriaalinen suoja perustuu tekijänoikeuslakiin, tallennetaan fyysiselle tallennusalustalle kuten CD-levylle tai tietokoneen kovalevylle tarkoituksena luovuttaa kyseinen tallenne ostajalle pysyvästi, on Korkein oikeus päätöksessään KKO 2003:88 katsonut, että kyseessä on teoskappaleen eli irtaimen esineen kauppa, eikä tekijänoikeuden lisensointi.

---

¹¹² Takki 2003: 163

¹¹³ Takki 2003: 30-31

Päätöksen mukaan kyseessä on lähtökohtaisesti teoskappaleen luovutus, ei ohjelmiston lisensointi, mikäli luovutus on pysyvä, se tapahtuu kertakorvausta vastaan ja fyysisellä tallennusalustalla.¹¹⁴

Tietokoneohjelmien suoja on lähtökohtaisesti perustunut tekijänoikeuteen ja siihen, että ohjelmien käyttäminen on lähes poikkeuksetta edellyttänyt kopiointia tietokoneen muistiin, mikä kuuluu tekijän yksinoikeuden alaan.¹¹⁵ Ohjelmointialan teknis-taloudellinen luonne aiheuttaa haastetta sopimuksentekoon. Lisenssisopimukset ovat ohjelmistoalan pääasiallisia sopimuksia. Vaikka asiakas on hankkinut lisenssin, hän ei siltikään saa menetellä tietokoneohjelman suhteen kuten haluaa, vaan hän on velvollinen noudattamaan niitä rajoituksia, jotka lisenssiehdoissa on määritelty ja jotka viime kädessä perustuvat ohjelman tekijänoikeudenhaltijan myöntämiin oikeuksiin¹¹⁶. Tekijänoikeuslain mukaan käyttöoikeuden saajalla on aina oikeus ottaa ohjelmasta käytön kannalta tarpeellinen varmuuskopio, tarkastella ohjelman toimintaperiaatteita normaalikäytön yhteydessä sekä kopioida ja kääntää eli dekompiloida ohjelman koodi. Dekompilointi on monesti edellytys, että ohjelma saadaan toimimaan muiden ohjelmien kanssa. Mikäli ohjelmavalmistaja pyydettyä antaa kyseiset tiedot, dekompilaatio ei välttämättä ole sallittua.¹¹⁷ Edellä mainittuja käyttäjän oikeuksia ei sopimuksella voi supistaa.

Ohjelmistoja hyödynnetään enenevässä määrin myös erilaisissa tietoverkoissa, ja se eroaa perinteisestä tietokoneohjelman käyttöoikeuden hankinnasta. Ohjelmistovuokraussopimuksessa käyttäjä ei saa asentaa ohjelmaa omalle tietokoneelleen tai palvelimelleen, vaan ohjelmaa käytetään etäyhteydellä palveluntarjoajan palvelinkoneella. Käyttöoikeus on lähempänä palvelua kuin aineettoman oikeuden luovutusta.

---

¹¹⁴ Korkeimman oikeuden ennakkopäätös kokonaisuudessaan:
<https://www.finlex.fi/fi/oikeus/kko/kko/2003/20030088#idp6100656>

¹¹⁵ Kulmala 2003: 2

¹¹⁶ Takki 2003: 163

¹¹⁷ Kulmala 2003: 57

4.2. IT-sopimukset

IT-ala on jatkuvassa muutoksessa ja se luo haastetta sopimusten hallintaan. Sopimusten pitäisi tukea projektin läpivientiä ja hallita riskejä. Sopimuksia ei pidä laatia pelkästään oikeudenkäyntiä silmällä pitäen. Asiakassuhteessa pyrkimyksenä on, että kumpikin tuntee hyötyvänsä suhteesta. Monesti sopimukset nähdään vain juridisinasi asiakirjoina, joiden tarkoitus on turvata yrityksen asema, jos yhteistyö epäonnistuu. Sopimuksia pitäisi ajatella tehtävän liiketoiminnan vuoksi, määrittelemään osapuolten roolit ja kunkin tehtäväksi tulevan työn sisältö, laatu ja laajuus sekä kaupalliset ehdot. Huolellisella tarjous- ja sopimussuunnittelulla ja hyvillä sopimuksilla lisätään selkeyttä, hallittavuutta ja oikeusvarmuutta sekä minimoidaan riskit.¹¹⁸

Kaikkia asioita ei voi sopia ennakoon eikä ottaa mukaan sopimukseen. On vaikeampi havaita, mitä sopimuksesta puuttuu, kuin mitä siinä on. Näkyvä osa on nimenomaan sitä, mistä on sovittu. Näkymätön osa on se mitä sopimuksesta puuttuu, mutta joka kuitenkin vaikuttaa sopimukseen, esimerkiksi pakottavat normit.¹¹⁹ Ulkopuolisella aineistolla, kuten vakiintuneella kauppataavalla, voi olla mahdollista täydentää sopimukseen jäänyt aukko. Täydentävä aineisto on aina toissijaista. Ellei osapuolten välinen sopimus ole pakottavan lainsäädännön vastainen, sitä on noudatettava. Lojaliteettiperiaate liittyy sopimuksen täydentymiseen. Se luo väylän ja antaa perusteen täydentymisessä käytettävälle materiaalille.¹²⁰

Yritysten välisissä liikesuhteissa vallitsee lähtökohtaisesti sopimusvapaus. Suomen oikeustieteessä vallitsee Aulis Aarnion oppeihin perustuva oikeuslähteiden pätevyysjärjestys (ks. kohta 1.3). Sopimussisällön oikeudellisessa arvioinnissa pakottavat normit ovat aina etusijalla. Niiden sääntelemistä kysymyksistä ei voida sopia toisin, ja niitä sovelletaan sopimuksesta riippumatta. Velvoittavuusjärjestyksessä toisena on se, mitä osapuolet ovat nimenomaisesti sopineet (sopimus- tai tarjousaineisto

---

¹¹⁸ Haapio 2014: 24

¹¹⁹ Haapio 2014: 31

¹²⁰ Annola 2003: 88

muutoksineen), kolmantena kauppatapa ja osapuolten omaksuma käytäntö ja neljäntenä tahdonvaltaiset oikeussäännöt ja niihin rinnastettavat periaatteet.¹²¹

Yleisiä sopimusoikeudellisia periaatteita ovat muun muassa sopimusten sitovuus (*pacta sunt servanda*), sopimusvapaus, yhdenvertaisuus, vilpittömän mielen suoja, heikomman suoja, kohtuus, lojaliteetti- ja tiedonantovelvollisuus ja velvollisuus noudattaa hyvää tapaa. Oikeusperiaatteet ovat korostuneet kansainvälisen kaupan välimiesmenettelyissä, koska kansainvälisessä kaupassa on monenlaista kansallista, keskenään ristiriitaista sääntelyä. Lojaliteetti ja neuvotteluvastuun periaatteet ovat tulleet vahvistetuksi Korkeimman oikeuden päätöksessä (KKO 1993:130), ns. Hangon sataman tapauksessa¹²². Kyseisessä tapauksessa urakoitsijan olisi pitänyt kertoa kaupungin edustajalle, että kaupungin valitseman halvempi vaihtoehto ei olisi kestävä. Kuluttajakaupan sopimuksissa taloudellinen eriarvoisuus voi johtaa sovitteluun. Liike-elämässä tiedollinen eriarvoisuus nähdään tärkeämpänä kuin taloudellinen eriarvoisuus. Lojaliteettiperiaatteeseen kuuluu velvollisuus toimia molempia osapuolia hyödyttävällä tavalla. Sopimuskumppanilta ei saa salata omassa tiedossa olevia tärkeitä seikkoja, jotka vaikuttavat merkittävästi vastapuolen neuvotteluriskiinkin.¹²³

Avoin lähdekoodi, komponenttipohjainen ohjelmistokehitys ja lisääntynyt patentointi ovat kasvattaneet huomattavasti erilaisia juridisia immateriaalioikeusriskejä ohjelmistotoimituksissa.

Sopimukseen kirjataan kaikki tarjouspyynnössä, tarjouksessa ja neuvotteluissa esille tulleet asiat. Ohjelmiston kuvaus ja projektisuunnitelma ovat usein tärkeä osa sopimusta. Sopimus syntyy tarjouksesta ja siihen annetusta hyväksyvästä vastauksesta. Tarjous sitoo, ellei sitä ole tehty ”sitoumuksetta”. Sopimukset voidaan tehdä pätevästi myös suullisesti ja sähköpostitse, koska kirjallista muotovaatimusta ei ole, elleivät osapuolet ole asettaneet sellaista¹²⁴.

Tietokoneohjelmat ovat täynnä virheitä eli ”bugeja”. Tyypillisessä ohjelmistossa voi joidenkin tutkimusten mukaan olla noin 5–30 virhettä jokaista 1.000

---

¹²¹ Haapio 2014: 34

¹²² Haapio 2014: 34, Nystén-Haarala 2014: 241

¹²³ Nystén-Haarala 2014: 241-243

¹²⁴ Haapio 2014: 60

koodiriviä kohden. Virheettömyyden kohentaminen 50 %:lla voisi lisätä kustannuksia jopa 500 %:lla. Jos tällaisissa olosuhteissa alan toimintatapana olisi ankara virhevastuu ja vahingonkorvausvastuu, hinnat olisivat olennaisesti nykyisiä korkeampia ja konkurssit yleisiä.¹²⁵ Valmisohjelmiston virheet toistuvat jokaisessa ohjelmakappaleessa samanlaisena. Tästä johtuen toimittaja haluaa rajata pois korvausvastuun välillisistä vahingoista ja rajata korvauksen maksetun lisenssimaksun määrään.¹²⁶ Käytön kannalta ohjelmistoihin jääneet virheet ovat yleensä vähäisiä, toisin sanoen täysin virheettömän tuotteen valmistamisen hyöty jää vähäiseksi verrattuna siitä aiheutuneisiin kustannuksiin. Virheiden ollessa vähäisiä, ohjelmiston on katsottu olevan sopimuksen mukainen alan kauppataivan mukaan. Sopimuksissa on yleensä tarkennettu vähäisen virheen määritelmää. Tämä kauppataiva syrjäyttää tuotteen sopimuksenmukaisuuden, joka on yleensä sopimuksissa toimittajan olennaisin velvollisuus.

4.2.1. Vakioehtoiset sopimukset

Vakioehtoisilla sopimuksilla tarkoitetaan sopimusta, joka joltakin osiltaan solmitaan käyttämällä vakioehtoja eli yleisiä sopimusehtoja. Vakioehdot voivat olla yksipuolisesti tai yhteisesti laadittuja. Myös julkinen elin voi vaikuttaa sopimusehtoihin. IT2010-sopimusehtoja käytetään yleisesti tietotekniikkasopimuksissa. Ehdot on laadittu monen tahon yhteistyönä ja IT2010-ehtoja voidaan pitää lähtökohtaisesti tasapuolisina. Julkisen hallinnon IT-sopimuksissa käytetään JIT 2007-ehtoja. Ne on laadittu yksipuolisesti tilaajan toimesta. JIT 2007 sopimusehtoja uudistetaan JIT 2014 sopimusehdoilla vuoden 2015 aikana.

Kun yritys tekee paljon samankaltaisia sopimuksia, kannattaa vakiona pysyvät elementit liittää yleisillä sopimusehdoilla osana sopimukseen. Kaikesta ei siten tarvitse sopia jokaisen asiakkaan kanssa erikseen, vaan sopimusneuvotteluissa voidaan keskittyä kaupallisiin ehtoihin ja asiakassuhteen yksilöllisiin kohtiin paremmin. Yleiset sopimusehdot sisältävät yleensä hinnat, maksuehdot, alihankinnat, salassapidon, ylivoimaisen esteen, immateriaalioikeuksien loukkaukset, viivästymisen, sopimusrikkomuksen ja purkamisen, vahingonkorvauksen ja vastuunrajoitukset, sovellettavan lain ja erimielisyyksien

---

¹²⁵ Takki 2003:144-146

¹²⁶ Takki 2003: 176

ratkaisemisen, vientirajoitukset, sopimuksen siirtämisen ja sopimuksen muuttamisen.

4.2.2. Lisenssisopimus

Perinteisesti kaupalliset tietokoneohjelmistot myydään käyttöoikeudella eli lisenssillä. Ohjelmiston omistusoikeus ei yleensä siirry tilaajalle. Lisenssiehdoissa voidaan säädellä tilaajalle siirtyvien oikeuksien laajuudesta.

Lisenssi voi olla joko eksklusiivinen eli yksinomainen (exclusive), jolloin muilla käyttäjille ei ole mahdollisuutta hyödyntää lisenssin kohteena olevaa oikeutta. Eksklusiivinen lisenssi antaa haltijalleen yksinoikeuden immateriaalioikeuden käyttöön, mikä sulkee pois myös lisenssin antajan oikeuden itse hyödyntää lisenssin kohteena olevaa oikeutta sekä hänen oikeutensa myöntää vastaavaa lisenssiä kolmansille osapuolille.

On myös mahdollista sopia, että lisenssinantajalla on lisenssinsaajan ohella oikeus käyttää lisenssin kohdetta omassa toiminnassaan (sole license). Lisenssin antaja ei saa kuitenkaan luovuttaa lisenssiä muille.

Yksinkertaisessa eli rinnakkaisessa (non-exclusive) lisenssissä käyttäjiä voi olla useita. Rinnakkaisessa lisenssissä lisenssinantajalle jää kaikki mahdollisuudet hyödyntää lisenssin kohdetta ja myöntää lisää lisenssejä muille.¹²⁷ Tietokoneiden käyttöjärjestelmät ovat hyviä esimerkkejä rinnakkaislisenkseistä.

Lisenssin nimitys ei kuitenkaan ole ratkaiseva oikeusvaikutusten kannalta. Ratkaisevaa on se, mitä osapuolet ovat tarkoittaneet sopia kyseisessä sopimuksessa.

Valmisohjelmistolisensseissä lisenssiehdot ovat samat kaikille eikä niistä pysty neuvottelemaan. Lisenssiehdot ovat tärkeä osa tuotetta, ja jos ehdot eivät kelpaa asiakkaalle, hän etsii toisen toimittajan.

Sopimuksia voidaan myös laatia asiakaskohtaisesti. Räätelöidyt sopimukset tulevat kalliiksi, koska sopimukset neuvotellaan jokaisen asiakkaan kanssa

---

¹²⁷ Oesch, Pihlajamaa & Sunila 2014: 174-175

erikseen. Tärkeä kysymys on oikeus tehdä muutoksia ohjelmistoon. Asiakaskohtaista ohjelmistoa koskevissa lisensseissä kopiointi ja muutosten tekeminen on usein laajemmin sallittu kuin valmisohjelmistolisensseissä.

4.2.3. Projektisopimukset

Projektisopimuksissa sovitaan sellaisesta, mitä ei vielä ole olemassa. Yleensä syy asiakaskohtaisen ratkaisun toteuttamiseen on, että mikään markkinoilla oleva valmisohjelma ei sovellu asiakkaan tarkoitukseen.¹²⁸ Projektisopimukset voivat sisältää työtä, valmisohjelmia, tukea ja ylläpitoa. Usein tekijänoikeus siirtyy asiakkaalle. Sopimusehtoihin ei voi ottaa ehtoa, että kaikki oikeudet ohjelmistoon siirtyy ostajalle, koska monestikaan myyjällä ei ole valtuuksia sopia sellaista.

Ohjelmisto koostuu tavallisesti kolmenlaisista komponenteista, joiden oikeudet ja vastuut ovat erilaisia:

- Asiakkaalle erikseen luodut komponentit
- Toimittajan omat komponentit
- Kolmannen osapuolen valmiit komponentit

Asiakkaalle luoduissa komponenteissa on suurin vapaus sopia oikeuksista. Monesti sovitaan, että toimittaja ei voi hyödyntää asiakkaalle tehtyjä komponentteja muissa projekteissa. Komponentit voivat sisältää asiakkaan liikesalaisuuksia ja suojattavaa kilpailuetua. Toimittaja yleensä kantaa vastuun virheistä ja tekijänoikeuden loukkauksista.

Toimittajan omat komponentit ovat sellaisia, joita toimittaja käyttää muissakin projekteissa. Toimittaja ei halua luovuttaa tekijänoikeutta vaan yleensä vain käyttöoikeuden. Komponentit saattavat sisältää toimittajan salaisuuksia. Voidaan tarvita escrow-sopimus (ks. 4.2.6) tai muu järjestely lähdekoodin ylläpitoa varten. Näissä, kuten asiakkaalle luoduissa komponenteissakin, toimittaja kantaa vastuun virheistä ja tekijänoikeuksien loukkauksista.

Jotta toimittajan ei tarvitsisi keksiä samoja asioita kerrasta toiseen uudestaan, hän voi käyttää omia valmiita komponentteja tai kolmannen osapuolen valmistamia komponentteja osana asiakkaan projektia. Asiakkaalle tulee myös halvemmaksi, jos toimittaja käyttää valmiita komponentteja. Asiakaskohtaisille

---

¹²⁸ Takki 2003:191

toimitussopimuksille on nykyisin tyypillistä, että toimitus kootaan markkinoilla olevista ohjelmistokomponenteista.

Kolmannen osapuolen komponenttien käyttöön liittyy riski. Jos ohjelmistotoimitus kootaan ulkopuolisista komponenteista, toimittajan on hankittava tarvittavat lisenssit kolmannelta osapuolelta. Avoimen lähdekoodin komponentit joudutaan yleensä hyväksymään ”as is” -lisenssisopimuksena, jossa lisenssin antaja vapauttaa itsensä kaikesta vastuusta ohjelman suhteen, mukaan lukien immateriaalioikeusvastuusta. Myös kaupallisten komponenttien lisenssiehdoissa immateriaalioikeuksien loukkauksista rajoitetaan tai rajataan kokonaan pois. Avoimen lähdekoodin lisenssin komponentin voivat sisältää patentteja. Kolmannen osapuolen valmiisiin komponentteihin toimittaja ei voi luovuttaa enempää oikeuksia kuin tekijä sallii. Lähdekoodiin ei ole yleensä pääsyä ja vaikka lähdekoodi olisikin käytettävissä, syvälliseen analyysiin ei teknisin keinoin kuitenkaan päästä. Lähdekoodin rakenteen tutkiminen on myös hankalaa.¹²⁹

4.2.4. Ohjelmistovuokraus

Ohjelmistovuokraus tietoverkon välityksellä (SaaS- eli Software as a Service ja ASP-palvelut eli Application Service Provider) on käyttäjäyritykselle helppoa, koska yrityksen ei tarvitse itse hankkia käytettävien ohjelmistojen lisenssejä ja niihin liittyviä ylläpitoja ja päivityksiä. Ohjelmistovuokrauksessa annetaan käyttäjälle oikeus tietokoneohjelman käyttöön pelkästään palveluntarjoajan palvelinkoneella. Ohjelmistovuokraus voidaan toteuttaa joko Internetin tai jonkin suljetun verkon kautta. Ohjelmisto on tallennettu palveluntarjoajan palvelinkoneen muistiin ja ohjelmistoa käytetään tietokoneen näytöllä ja RAM-välimuistissa. Ohjelmisto ei ole missään vaiheessa kokonaisuudessaan tallennettuna käyttäjän tietokoneen muistiin.¹³⁰ Ohjelmistovuokraus ei sovellu kriittiseen ympäristöön tietoturvariskin takia. Se on kuitenkin käytännöllinen asiakkaalle, jos ohjelmistot perustuvat raskaisiin tietokantoihin. Paljon muistikapasiteettia vaativat tietokannat voidaan sijoittaa palveluntarjoajan palvelinkoneelle. Palveluntarjoaja huolehtii ohjelmistopäivityksistä ja

---

¹²⁹ Oksanen 2010: 16-17

¹³⁰ Kulmala 2003: 59

varmuuskopioinnista. Ohjelmistovuokrausmalli soveltuu varsinkin vakio-ohjelmien vuokraukseen. Ohjelmistovuokraajan tavoitteena on tarjota samaa ohjelmaa lukuisille asiakkaille. Asiakkaalle räätälöityihin ohjelmistoihin ohjelmistovuokraus ei niinkään sovellu.¹³¹

Ohjelmistovuokraus eroaa perinteisestä ohjelmistolisensoinnista ja lainsäädännön soveltaminen voi olla ongelmallista. Elinkeinonharjoittajien välisiin palvelusopimuksiin sovellettavaa yleislakia ei ole.¹³² Tietokoneohjelmien käyttöoikeuden luovutuksen osalta ainoa tietokoneohjelmiin ja niihin liittyviin palveluihin sovellettavaksi tuleva erityislaki on tekijänoikeuslaki, joka sisältää ohjelman käyttöoikeuden saajan hyväksi pakottavia säännöksiä. Muilta osin lähtökohtana on sopimusvapaus.¹³³ Ohjelmistovuokraussopimuksia ei ole säännelty sellaisin pakottavin tai tahdonvaltaisinkaan säännöksin, jotka aina muodostaisivat sopimuksen rungon, vaikkeivät osapuolet itse olisikaan sopimuksessa jotakin seikkaa huomioineet ja siitä sopineet. Osapuolten on syytä sopia kattavasti sopimuksen keskeisistä ehdoista oikeudellisen epävarmuuden vähentämiseksi tulkinta- ja täydentämistilanteissa.¹³⁴ Esimerkiksi sopimuksen päättymiseen on syytä varautua jo sopimuksetekovaiheessa. Mikäli yritys on tallentanut tiedostoja palveluntarjoajan palvelimelle, on syytä sopia menettelytavoista, joilla tiedostot siirretään takaisin yritykselle.

4.2.5. Tuki- ja ylläpitosopimukset

Tavallinen lisenssimaksu on vain hinta jolla pääsee käyttämään ohjelmaa. Asiakaskohtaisen ohjelmiston toimituksen yhteydessä solmitaan yleensä ohjelmistoa koskeva ylläpitosopimus. Tämän perusteella ohjelmistotoimittaja tai muu palveluntarjoaja suorittaa asiakkaan toimeksiannosta ohjelmiston huoltoa ja kehitystoimia eli korjaa ohjelmiston virheitä, suorittaa ohjelmistopäivityksiä sekä lisää siihen uusia toiminnallisia ominaisuuksia. Ilman ylläpitosopimusta asiakaskohtainen ohjelmisto tulee ennemmin tai myöhemmin käytännössä käyttökelvottomaksi, kun virheet joko estävät ohjelmiston käytön tai ohjelmisto ei vastaa ajan vaatimuksia. Ylläpitosopimuksella turvataan järjestelmän

---

¹³¹ Kulmala 2003: 9

¹³² Takki 2003: 32

¹³³ Kulmala 2003: 85

¹³⁴ Kulmala 2003: 103-104

kilpailukykyisyys.¹³⁵ Ohjelman kehitystyö ja uudet versiot rahoitetaan ylläpitomaksuilla.

Ylläpitopalveluista ei ole varsinaista lainsäädäntöä. Sen takia ylläpidossa sopimuksen merkitys on keskeinen.¹³⁶

4.2.6. Escrow-sopimukset

Asiakkaan huolena saattaa olla, miten ohjelmiston ylläpidon käy jos toimittaja menee konkurssiin tai liiketoiminta jostakin syystä lakkaa. Tietokoneohjelman ostaja käyttää ohjelman ns. binääriversiota. Jotta ohjelmaa voisi ylläpitää ja kehittää, tarvitaan ohjelman lähdekoodi. Vaikka asiakas saa toimitussopimuksella oikeuden virheiden korjaamiseen ja ohjelmistomuutosten tekemiseen, tämä on käytännössä mahdollista vasta kun lähdekoodi on saatavilla¹³⁷. Ohjelmistotoimittajat pitävät lähdekoodia tärkeänä liikesalaisuutena ja sen paljastumista halutaan suojella. Lähdekoodin paljastumisen pelätään vaarantavan koko liiketoiminnan jatkuvuuden. Normaalitylanteessa ohjelmantoyimittaja kehittää uusia versioita ylläpitosopimuksen mukaisesti ja takaa, että ohjelma toimii. Escrow-sopimusta voidaan käyttää ostajan kannalta riskienhallintakeinona varsinkin liiketoiminnalle kriittisten sovellusten toiminnan varmistamiseksi. On mahdollista tallentaa lähdekoodi luotettavan kolmannen osapuolen haltuun ja lähdekoodi vapautuu häiriötilanteissa escrow-sopimuksen ehtojen mukaan ostajan ylläpidettäväksi.

Escrow-talletus on kolmikantasopimus, jonka osapuolia ovat ohjelmistotoimittaja, asiakas sekä riippumaton kolmas osapuoli eli escrow-agentti. Escrow-agentin tehtävä on säilyttää luotettavalla tavalla ohjelmistotoimittajan antamaa ohjelmiston lähdekoodia. Escrow-agentti luovuttaa lähdekoodin asiakkaalle, jos sopimuksessa ennakkoon määritelty häiriötapaus toteutuu. Escrow-sopimuksen avulla asiakas voi varmistaa, että tämä saa lähdekoodin itselleen esimerkiksi toimittajan insolvenssitilanteessa ja että asiakas voi siten itse jatkaa ohjelmiston ylläpitämistä.¹³⁸ Jos

---

¹³⁵ Vapaavuori 2002: 1069

¹³⁶ Takki 2003: 238

¹³⁷ Vapaavuori 2002:1069

¹³⁸ Vapaavuori 2002:1068

ohjelmistotoimittaja menee konkurssiin, on lähes mahdotonta saada lähdekoodia konkurssipesältä. Sopimusehto, jonka mukaan ohjelmistotoimittajan tulee konkurssin sattuessa luovuttaa lähdekoodi asiakkaalle, voidaan oikeuskäytännön perusteella katsoa pätemättömäksi. Tämä ongelma voidaan välttää solmimalla escrow-sopimus, jolloin toimittajan konkurssitilanteessa on kyse escrow-agentin sopimusvelvoitteen täyttämisestä, ei konkurssivelallisen.¹³⁹ Escrow-sopimuksella ei siirry mitään toimittajan immateriaalioikeuksia. Asiakkaalle kuuluvat oikeudet ovat siirtyneet jo muissa sopimuksissa. Lähdekoodin luovuttaminen asiakkaalle ei siten laajenna asiakkaalla jo olevia oikeuksia eikä vähennä konkurssipesän oikeuksia. Lähdekoodin hallinta vain mahdollistaa asiakkaalla jo olevien oikeuksien käyttämisen.¹⁴⁰

Asiakkaalle koituu järjestelystä kustannuksia, mutta tämä on turvallinen tapa ostajalle varmistaa ohjelman käyttö myös häiriötilanteissa. Myös ohjelmistoyritykset voivat omalla kustannuksellaan käyttää escrow-sopimusta vakuuttamaan asiakkaalle, että tulevaisuuden ylläpito on turvattu.¹⁴¹

4.3. Oikeudellinen virhe ja vastuunrajoitus

Oikeudelliseksi virheeksi kutsutaan tilannetta, jossa sopimuksen kohde loukkaa kolmannen henkilön oikeutta ja kolmas voi tällä perusteella esittää vaatimuksia. Ohjelmistotuotteiden kohdalla oikeudellisen virheen mahdollisuus on suuri. Ohjelmistotoimittaja ei välttämättä ole tietoinen, että ohjelmisto sisältää osia, jotka loukkaavat kolmannen patentti- tai tekijänoikeutta. Pahimmassa tapauksessa kolmas osapuoli, jonka oikeuksia on loukattu, voi kieltää ohjelman käytön. Tästä seuraa taloudellisia menetyksiä ohjelmistotoimittajalle.

Toimittajan on hankala hallita oikeudellista riskiä, jos lähdekoodi sisältää kolmannen komponentteja. Ohjelmistokomponenteissa olevia kolmansille osapuolille kuuluvia immateriaalioikeuksia on vaikea havaita. Riskin realisoituessa vaikutukset toimittajan liiketoiminnalle voivat olla

---

¹³⁹ Vapaavuori 2002: 1069

¹⁴⁰ Vapaavuori 2002: 1070

¹⁴¹ Helsingin seudun kauppakamari 2015

katastrofaaliset.¹⁴² Ohjelmistotoimittajat eivät mielellään anna oikeudellisia takuita avoimen lähdekoodin tuotteille. Pienten ohjelmistotoimittajien kohdalla takuilla ei olisi suurta merkitystäkään, koska yrityksillä ei olisi varaa kattaviin oikeudenkäynteihin. IPR-vakuutukset ovat yksi vaihtoehto oikeudenkäyntitilanteisiin. Niiden ongelmana ovat kuitenkin kalliit hinnat ja huono kattavuus ongelmatilanteissa.¹⁴³

Tekijänoikeusloukkauksissa voidaan ajatella kaksi tyyppitilannetta. Joko lähdekoodia on kopioitu tekijänoikeuslain vastaisesti tai sitten lisenssiehtoja ei ole noudatettu. Loukkaukset voivat kohdistua sekä toimittajan itsensä tuottamaan osaan ohjelmistosta tai ulkopuolisen toimittamaan komponenttiin. Jälkimmäisiin liittyvät ongelmat ovat luonnollisesti hankalammin havaittavissa.¹⁴⁴

Indemnity-ehto on yrityksen riskienhallinnassa käytettävä väline, joka liittyy siihen, miten sopijapuolet keskinäisessä suhteessaan ennakolta jakavat vastuun sellaisen tilanteen varalta, että jokin kolmas osapuoli esittää tulevaisuudessa vaatimuksia. IPR-indemnityssä on kyse IPR-riskeiltä suojautumisesta.¹⁴⁵ Indemnity-ehdolla sopijapuolet jakavat keskinäistä vastuutaan kolmatta osapuolta kohtaan mahdollisesti syntyvän korvausvelvollisuuden johdosta. Indemnity-ehto eroaa perinteisestä vastuunrajoituslausekkeesta siten, että vastuunrajoituslausekkeissa sovitaan, että sopijapuoli ei ole vastuussa tietyistä vahingoista, kun taas indemnity-ehdossa nimenomaan vahvistetaan, kumpi sopijapuoli on vastuussa vahingosta. Vahinkoa kärsineen kolmannen asemaan indemnity-ehto ei vaikuta lainkaan. Vahinkoa kärsinyt ei välttämättä edes tiedä sopimuksesta, vaan saa korvauksen omalta sopijakumppaniltaan.

Osapuolten kannattaa sopia myös siitä, mihin käytännön toimiin on ryhdyttävä mahdollisen loukkaustilanteen korjaamiseksi. Ohjelmistotoimittajan tulee lisäksi varmistaa, että alilisenssin vastuunjako- ja vastuunrajoitusehdot ovat linjassa oman toimittajasopimuksen ehtojen kanssa. On suositeltavaa, että yritys osana omaa riskienhallintaa luo vakiovastuunjako- ja rajoitusehdot sekä

---

¹⁴² Välimäki & Laine: 2

¹⁴³ JUHTA 2012: 28

¹⁴⁴ Oksanen 2010: 16

¹⁴⁵ Carlsson & Ruotsalainen 2014: 36-37

hyväksymisprosessin niitä tapauksia varten, joissa on välttämätöntä poiketa maksimivastuurajoista.¹⁴⁶

Välilliset eli epäsuorat vahingot merkitsevät usein arvaamattomia ja laajoja riskejä, ja sen takia monissa yrityksissä ne suljetaan usein vastuunrajoituksilla korvausvastuun ulkopuolelle¹⁴⁷. Välillinen vahinko voi olla esimerkiksi tulonmenetyt. Sopimukseen on syytä määritellä mitä välittömillä ja välillisillä vahingoilla tarkoitetaan, koska määritelmää ei löydy tarkasti laissa.

Vastuuta rajoitetaan usein myös vahvistamalla sopimuksessa kiinteä enimmäismäärä korvausvelvollisuudelle. Voidaan myös sopia, että vastuu rajoittuu kauppahintaan suhteutettuun maksimimäärään, jolloin myyjä pystyisi kattamaan ainakin esimerkiksi tuotantokustannuksensa.¹⁴⁸

Huomionarvoista on, että tahallisesti tai törkeällä huolimattomuudella tehtyyn sopimusrikkomukseen ei voi soveltaa vastuunrajoitusta. Vastuunrajoituslausekkeet eivät siis vapauta vastuusta, jos tahallaan, esimerkiksi rikoksella, on aiheutettu vahinkoa tai on laiminlyöty esimerkiksi turvatoimenpiteet merkittävien vahinkojen välttämiseksi.¹⁴⁹ Ne eivät myöskään sovellu, jos on toimittu häikäilemättömästi ja välinpitämättömästi.

4.4. Salassapitosopimukset

Sopimusneuvotteluiden yhteydessä asiakas saa mahdollisesti tietoonsa yrityksen liikesalaisuuksia. On tavallista, että ennen kuin edes aloitetaan sopimusneuvottelut, solmitaan salassapitosopimus. SopMenL:n 4.3 § kieltää toisen puolesta tehtävää suorittavaa elinkeinonharjoittajaa ilmaisemasta ja käyttämästä saamaansa liikesalaisuutta. Tämä kieltö ei ulotu sopimusneuvotteluvaiheeseen. Neuvotteluvaiheen salassapitosopimuksessa kannattaa varmuuden vuoksi todeta, että salassapito koskee myös mahdollisesti solmittavaa pääsopimusta¹⁵⁰. Salassapitoehdon voi sisällyttää myös

---

¹⁴⁶ Krook 2014: 110

¹⁴⁷ Haapio 2014: 70

¹⁴⁸ Haapio 2014: 70

¹⁴⁹ Haapio 2014: 53

¹⁵⁰ Vapaavuori 2005: 191

pääsopimukseen, jolloin erillistä varsinaiseen sopimukseen liittyvää salassapitosopimusta ei tarvitse laatia.

Yksi tärkeimmästä salassapitosopimuksen ehdoista on luottamuksellisen tiedon määrittely. RL 30:11 §:ssä oleva liikesalaisuuden määritelmä on epätäsmällinen. Osapuolten kannattaa tarkentaa heitä koskevan luottamuksellisen tiedon sisältö. Osapuolia koskeva luottamuksellinen tieto voi olla lakisääteisen yrityssalaisuuskäsitteen ulkopuolella. Sopimuksessa kannattaa käyttää termiä "luottamuksellinen tieto" "yrityssalaisuuden" sijasta, jotta tietoa ei tulkittaisi lakisääteisen määritelmän mukaisesti.¹⁵¹ Erityisesti tietoa luovuttavan osapuolen tulee kiinnittää huomiota luottamuksellisten tietojen määrittelyyn. Määrittelemättä jääneen tiedon osalta voidaan katsoa, että kyseistä tietoa ei koske salassapitotahto.¹⁵² Salassapitosopimuksen suurin merkitys on preventiivinen¹⁵³. Tietoa luovuttavan intressi on säilyttää salaisuus. Rangaistus paljastumisesta on toisarvoista, jos yrityssalaisuus on menetetty.

On syytä sopia, että kaikki immateriaalioikeudet ja oikeudet luottamukselliseen tietoon säilyvät luovuttavalla osapuolella. Jos suoritetaan tuotekehitystä yhteistyönä, on varottava, että tuotekehityksen tulokset eivät salassapitosopimuksen ehtojen mukaisesti siirry vastapuolelle.

Koska Suomessa lähtökohtana pidetään vain todellisen, konkreettisen vahingon korvaamista, ja kun korvaustaso on perinnäisesti erittäin kohtuullinen eikä mitään "rangaistuskorvauksia" (punitive damages) tunneta, voi salassapitovelvoite ilman sakkouhkaa olla hyödytön. Sen takia sopimussakon käyttämistä salassapitovelvoitteen tehosteena on pidettävä erittäin suositeltavana. Se olisi syytä muotoilla vähimmäismääräiseksi, niin että se ei estä vaatimasta mahdollisen yli sopimussakon määrän nousevan toteennäytetyn vahingon korvaamista.¹⁵⁴ Sopimussakkolausekkeessa sakon määrä on ennalta sovittu, ja vahingon suuruutta koskevat näyttöongelmat poistuvat tältä osin. Sopimussakkoehdolla on huomattava preventiivinen merkitys tiedon salassa pysymisen varmistamiseksi. Kun sopimussakko on riittävän korkea, luottamuksellisen tiedon suojaamiseen suhtaudutaan vakavammin¹⁵⁵. Sillä vältetään myös vaikeat vahingon aiheutumiseen ja määrään liittyvät

---

¹⁵¹ Vapaavuori 2005: 194-195

¹⁵² Vapaavuori 2005: 42

¹⁵³ Vapaavuori 2005: 148

¹⁵⁴ Takki 1999: 94

¹⁵⁵ Vapaavuori 2005: 243.

näyttökysymykset. Sopimussakkoa voi vaatia ilman vahinkoon liittyvää selvitystä. Jos jouduttaisiin laatimaan selvitys vahingon määrästä, olisi mahdollista, että lisää yrityssalaisuuksia paljastuisi.¹⁵⁶

Vaikka kaikkien etu on, että riidat pystytään ratkaisemaan osapuolten kesken, on hyvä ennakoida, että luottamuksellinen tieto pysyy salassa myös riitatilanteissa. Riidan ratkaisu välimiesmenettelynä turvaa luottamuksellisen tiedon paremmin kuin käsittely yleisessä tuomioistuimessa. Jos salassapitosopimus liittyy johonkin pääsopimukseen, on hyvä sopia riidanratkaisuehdot samanlaisiksi molemmissa sopimuksissa. Oikeudenkäyntikulut nousevat korkeiksi, jos molempia sopimuksia joudutaan käsittelemään eri riidanratkaisumenettelyssä.¹⁵⁷

---

¹⁵⁶ Vapaavuori 2005: 153, 243

¹⁵⁷ Vapaavuori 2005: 238-239

5. YHTEENVETO

Immateriaalioikeudet ohjelmointiyrityksessä pitää suojata hyvin, koska ne luovat yrityksen taloudellisen ja markkinoinnillisen pohjan. Niiden menetys voi jopa tuhota yrityksen. Preventiivinen juridiikka on tärkeä työkalu IPR:n suojaamisessa. Erityisesti tekijänoikeus, patenttioikeus ja tunnusmerkkioikeudet ovat tärkeitä normistoja. Toki normaalilla varovaisuudella ja huolellisuudella jo pääsee pitkälle, mutta se ei täysin riitä yritystoiminnassa.

Riskien analysoinnin ja mittaamisen pitäisi kuulua yrityksen normaalityöhön. Riskien seuranta tarpeeksi tiheällä frekvenssillä auttaa huomaamaan muutokset riskitekijöissä, ja riskitekijöihin ehtii ajoissa vaikuttamaan. Kun mahdollisia riskejä ja toimintasuunnitelmia riskien toteutuessa on mietitty etukäteen, riskit eivät pääse yllättämään, eikä toiminta lamaannu, vaan kyetään nopeasti normalisoimaan tilanne. Ohjelmointiyrityksen IPR:ää ajatellen juridisten riskien kartoitus ja niihin varautuminen on hyvin tärkeää.

Työntekijän merkitys ohjelmointiyrityksessä on suuri, koska koodaus tapahtuu ihmisen toimesta. Työntekijään liittyvät riskit ovat näin ollen luonnollisesti myös merkittäviä. Työntekijän oikeuksien tunteminen on tärkeää myös IPR:n suojaamisen näkökulmasta. Jos tahattomastikin loukkaa työntekijän oikeuksia, voi vaarantaa myös yrityksen immateriaalioikeuksia. Monista riskitekijöistä voidaan myös sopia työsopimuksessa. Sopimus pitää laatia niin, että ei tule tulkintaongelmia. Preventiivisellä juridiikalla voidaan monin tavoin vaikuttaa työntekijästä IPR:lle aiheutuvan riskin pienentämiseen ja jopa poistamiseen.

Sopimuksilla on suuri merkitys immateriaalioikeuksien kaupassa, koska pakottavaa lainsäädäntöä ei juurikaan ole. Sopimuksilla voidaan hallita asiakkaista johtuvia riskejä. Asiakkaiden kanssa solmittuihin sopimuksiin voi sisältyä suuria vastuuta. Jos sovittuja asioita ei voida täyttää, seuraukset voivat olla kohtalokkaita. Sopimusosapuolten pitäisi ymmärtää sopimusta allekirjoittaessaan, mitä velvoitteita heidän pitää täyttää ja mitä riskejä siihen sisältyy. Huolellinen sopimusten valmistelu on sekä asiakkaan että toimittajan

etu. Pyrkimyksenä on päästä oikeudenmukaiseen sopimukseen, josta molemmat hyötyvät.

Täydellistä suojaa yrityksen IPR:lle ei voi koskaan saada preventiivisellä juridiikalla, eikä millään muullakaan keinolla. Aina löytyy tahoja, jotka pyrkivät loukkaamaan yrityksen oikeuksia. Sen lisäksi, että yrityksen IPR:ään liittyvää tietoa ja oikeuksia suojataan fyysisesti, juridinen suojaaminen on tärkeää. Mahdollisten riskien kartoitus ja arviointi auttaa yritystä kohdistamaan rajalliset voimavaransa oikeiden kohteiden suojaamiseen.

LÄHDELUETTELO

- Aarnio, A. (1989). *Laintulkinnan teoria*. Helsinki: WSOY.
- Aluehallintovirasto. (2014). Työelämän tietosuojat. Noudettu osoitteesta <URL:
<http://www.tyosuojelu.fi/fi/tietosuoja>
- Annola, V. (2003). *Sopimuksen dynaamisuus*. Turun yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Yksinoikeudellinen julkaisusarja A:107.
- Bergensträhle, J.;Juel, S.;Nordgren, M.;& Ögren, A.-K. (2001). Upphovsrätten och patenträtten. Teoksessa J. Kallifatides;& M. Levin (toim.), *Immateriaalrättsliga överlappningar* (ss. 88-101). Stockholm: Institutet För Immaterialrätt och Marknadsrätt vid Stockholms Universitet.
- Carlsson, M.;& Ruotsalainen, H. (2014). Yleistä sopimusvastuusta. Teoksessa M. Carlsson, *Sopimusriskit* (ss. 13-39). Talentum. Noudettu osoitteesta <URL:
<http://verkkokirjahylly.talentum.fi.proxy.tritonia.fi/teos/HAIBIXGTFF#kohta:1>
- Castrén, M. (1999). Immateriaalioikeudet. Teoksessa *Yritysoikeus*. Helsinki: WSOY.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/24/EY tietokoneohjelmien oikeudellisesta suojasta. *Euroopan Unionin virallinen lehti*. Noudettu osoitteesta <URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009L0024&from=FI>
- Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto. (2009). Ennakoiva oikeus: askel kohti parempaa sääntelyä EU:n tasolla (2009/C 175/05). Euroopan virallinen lehti C175. Noudettu osoitteesta <URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:175:0026:0033:FI:PDF>
- Euroopan Unionin neuvosto Yleisnäkemyks 9870/14. (2014). Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi julkistamattoman taitotiedon ja liiketoimintatiedon (liikesalaisuuksien) suojaamisesta, laittomalta hankinnalta, käytöltä ja julkistamiselta. Bryssel. Noudettu osoitteesta <URL:
<http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?l=FI&t=PDF&f=ST+9870+2014+INIT>
- Euroopan unionin yleinen lisenssi v.1.1. (2007). Noudettu osoitteesta <URL:
<http://ec.europa.eu/idabc/servlets/Doc7ace.pdf?id=31982>
- Haapio, H. (2014). Ennakoiva sopiminen ja sopimusriskien hallinta toimitusprojekteissa. Teoksessa H. Haapio;& M. Järvinen (toim.), *Yritysten sopimus- ja vastuuketjut - Sopimusten hallinta käytännössä* (ss. 24-87). Helsinki: Tietosanoma.

- Haarmann, P.-L. (2014). *Immateriaalioikeus*. Helsinki: Talentum Media Oy.
- HE 161/1990 Hallituksen esitys Eduskunnalle laeiksi yksinoikeudesta integroidun piirin piirimalliin sekä tekijänoikeuslain, oikeudesta valokuvaan annetun lain ja patentti- ja rekisterihallituksesta annetun lain muuttamisesta. Noudettu osoitteesta <URL: <https://www.cs.tut.fi/~jkorpela/tekoik/he161-1990.html>
- HE 57/2013 Hallituksen esitys eduskunnalle turvallisuusselvityslainsäädännön ja siihen liittyviksi laeiksi. Noudettu osoitteesta <URL: <http://www.finlex.fi/sv/esitykset/he/2013/20130057#idp5576064>
- HE 66/1988 Rikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen käsittäväksi rikoslain ja eräiden muiden lakien muutokseksi. Noudettu osoitteesta <URL: <http://www.edilex.fi/he/fi19880066.pdf>
- Helsingin seudun kauppakamari. (2015). Jäsentiedote 13.2.2015. Noudettu osoitteesta <URL: <http://jasentiedote.chamber.fi/index.php/jasentiedote/Lakiasiat/Mikae-on-escrow-menettely-ja-mihin-sitae-voi-kaeyttaeae>
- Herler, B. K. (2001). *Upphovsrättsligt skydd av digitala musikaliska verk vid marknadsföring i Internet*. Vasa: Acta Wasaensia No. 89 Vasa Universitet.
- InPlace Solutions Ab Oy. (2014). Laatuksikirja.
- ISO 31000 Riskienhallinta. Periaatteet ja ohjeet. (2011). Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto.
- JUHTA - Julkisen hallinnon tietohallinnon neuvottelukunta. (2012). JHS 169 Avoimen lähdekoodin ohjelmien käyttö julkisessa hallinnossa. Noudettu osoitteesta <URL: <http://docs.jhs-suositukset.fi/jhs-suositukset/JHS169/JHS169.pdf>
- Klami, H. T.; & Neejärvi, J. (1997). Teos vai keksintö? *Lakimies*(4-5/1997), 585-606. Noudettu osoitteesta <URL: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakimies/2141.pdf>
- Korja, J. (2015). Yksityisyyden suoja työelämässä. Teoksessa *Oikeus tänään, osa II* (ss. 99-149). Rovaniemi: Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja. Sarja C63.
- Koskivirta, P. (2014). Mitä yrityssalaisuudet ovat? *Turvallisuus ja riskienhallinta*(1/2014), 10-11.
- Krook, Å. (2014). Immateriaalioikeudelliset erityisaspektit sopimushallinnassa. Teoksessa M. Carlsson (toim.), *Sopimusriskit* (ss. 95-109). Talentum Media Oy. Noudettu osoitteesta <URL: <http://verkkokirjahylly.talentum.fi.proxy.tritonia.fi/teos/HAIBIXGTFF#kohta:95>
- Kulmala, T. (2003). *Ohjelmistovuokraussopimukset*. Turku: Turun yliopisto oikeustieteellinen tiedekunta.
- Lehtonen, A. (2008). Työnantajan oikeudesta tutkia työntekijän sähköpostiviestintää. *Defensor Legis* 4/2008. Noudettu osoitteesta <URL: http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/defensor_legis/5383.pdf

- Mäkinen, K.; Oesch, R.; & Rapinoja, B. (1996). *Immateriaalioikeudet yhdentyvässä Euroopassa*. Helsinki: Helsingin yliopiston yksityisoikeuden laitos.
- Mansala, M.-L. (2008). Työsuhdekeksijälle kuuluu korvaus - Keksinnöstä on ilmoitettava työnantajalle. *IPInfo 4/2008*. Noudettu osoitteesta <URL: http://www.iprinfo.com/julkaisut/iprinfo-lehti/lehtiarkisto/2008/IPRinfo_4-2008/fi_FI/Tyosuhdekeksijalle_kuuluu_korvaus__Keksinnosta_on_ilmoitettava_tyonantajalle/
- Mylly, U.-M. (2005). Tietokoneohjelmien rajapintojen tekijänoikeussuoja. *Lakimies*, 746–767. Noudettu osoitteesta <URL: <http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/lakimies/2673.pdf>
- Nyblin, K. (2008). Yrityssalaisuuksien suojaaminen ja oma henkilöstö. *Defensor Legis 4/2008*. Noudettu osoitteesta <URL: http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/defensor_legis/5382.pdf
- Nygren, P. (2002). Sitoumusten kartoittaminen - välttämätön osa riskienhallintaa. Teoksessa S. Pohjonen (toim.), *Ennakoiva sopiminen; Liiketoimien suunnittelu, totuttaminen ja riskien hallinta*. Helsinki: WSOY Lakitieto.
- Nystén-Haarala, S. (2014). Oletussääntöjen vaikutus sopimussuunnitteluun. Teoksessa H. Haapio; & M. Järvinen (toim.), *Yritysten sopimus- ja vastuuketjut - Sopimusten hallinta käytännössä* (ss. 227 - 278). Helsinki: Tietosanoma.
- Oesch, R.; & Pihlajamaa, H. (2008). *Patenttioikeus*. Helsinki: Talentum.
- Oesch, R.; Pihlajamaa, H.; & Sunila, S. (2014). *Patenttioikeus*. Talentum Media. Noudettu osoitteesta <URL: <http://fokus.talentum.fi.proxy.tritonia.fi/teos/CADBBXXTBEACG#kohta:PATENTTIOIKEUS%28%2820%29>
- Oikeusministeriö. (2014). Turvallisuusselvityslaki - Yleisesittely. Noudettu osoitteesta <URL: http://oikeusministerio.fi/material/attachments/om/ajankohtaista/uutiset/uutiset2014/Mt998hZ2t/Turvallisuusselvityslain_esittely.pdf
- Oksanen, V.; & Välimäki, M. (2010). *Avoimen lähdekoodin oikeudelliset riskit*. Työ- ja elinkeinoministeriö.
- Patentti- ja rekisterihallitus. (2015). *Tavaramerkit*. Noudettu osoitteesta <URL: <http://www.prh.fi/fi/tavaramerkit/kvrekisteroinnit.html>
- Patenttilakityöryhmä. (1995). *Patenttilakityöryhmän muistio*. Helsinki: Kauppa- ja teollisuusministeriö.
- Pihlajarinne, T. (2014). *Johdatus immateriaalioikeuteen*. Helsinki: Unigrafia.
- Pohjonen, S. (2005). *Ex ante - ennakoiva oikeus*. Helsinki: Talentum Media Oy.

- Saarenpää, A. (2015). Henkilö- ja persoonallisuus oikeus. Teoksessa *Oikeus tänään, osa II* (ss. 203-427). Rovaniemi: Lapin yliopiston oikeustieteellisiä julkaisuja. Sarja C63.
- Streng, A. (2007). *Ideella rättigheter i digital miljö*. Vasa: Acta Wasaensia No. 172. Vasa universitet.
- Takki, P. (1999). *ATK-sopimukset - käytännön käsikirja*. Helsinki: Kauppakaari Oyj.
- Takki, P. (2003). *IT-sopimukset - käytännön käsikirja*. Helsinki: Talentum.
- Tekijänoikeusneuvoston lausunto 1998:13. (ei pvm). Noudettu osoitteesta <URL:
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Tekijaenoikeus/tekijaenoikeusneuvosto/tekijaenoikeusneuvoston_lausunnot/1998/liitteet/tn131998.pdf
- Tolonen, P. (2011). Tilaisuus tekee varkaan. *Turvallisuus & Riskienhallinta*(6/2011), 39 - 40.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (2015). *Työsuhdekeksinnöt*. Noudettu osoitteesta <URL:
<https://www.tem.fi/yritykset/teollisoikeudet/tyosuhdekeksinnot>
- Välimäki, M. (2005). The Rise of Open Source Licensing. A Challenge to the Use of Intellectual Property in the Software Industry. Noudettu osoitteesta <URL:
<http://lib.tkk.fi/Diss/2005/isbn9529187793/>
- Välimäki, M. (2006). *Oikeudet tietokoneohjelmistoihin ja niiden lisensointi*. Helsinki: Turre Publishing.
- Välimäki, M. (2009). *Oikeudet tietokoneohjelmistoihin*. Helsinki: Talentum.
- Välimäki, M.; & Laine, J. (2005). Vastuunrajoituksista kolmannen osapuolen immateriaalioikeusväitteille. Noudettu osoitteesta <URL:
<http://www.valimaki.com/org/vastuunrajoituksista.pdf>
- Valtioneuvosto. (2014). *Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi (liikesalaisuuksien suoja)*. Noudettu osoitteesta <URL:
<http://217.71.145.20/TRIPviewer/show.asp?tunniste=U+5/2014&base=eru&palvelin=www.eduskunta.fi&f=WORD>
- Vapaavuori, T. (2002). Tietokoneohjelmiston lähdekoodin escrow-talletus. *Defensor Legis*, 2002/6. Noudettu osoitteesta <URL:
http://www.edilex.fi.proxy.tritonia.fi/defensor_legis/1113.pdf
- Vapaavuori, T. (2005). *Yrityssalaisuudet ja salassapitosopimukset*. Helsinki: Talentum.
- Viestintävirasto. (2015). *Tunnistamistietojen käsittely*. Noudettu osoitteesta <URL:
<https://www.viestintavirasto.fi/kyberturvallisuus/yhteisotilaajienoikeudetjavelvollisuudet/tunnistamistietojenkäsittely.html>

Wilson, S. F. (1999). *Analyzing Requirements and Defining Solution Architectures*. Redmond, Washington: Microsoft Press.

WIPO. (2003). *Guide on Surveying the Economic Contribution of the Copyright- Based Industries, Geneva*. Noudettu osoitteesta <URL:
http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/893/wipo_pub_893.pdf

OIKEUSTAPAUKSET

Helsingin hovioikeus

HHO 28.12.1999 R99/661

Korkein oikeus

KKO 2003:88

KKO 1993:130